

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Бакалаврська робота

Освітній ступінь – бакалавр

**На тему: «ЖІНОЧИЙ РУХ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У М.
КИЄВІ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія

Васильцова Анна Ігорівна

Керівник Шаповалов С. А.

Старший викладач

Рецензент Скрипець В. В.

Бакалаврська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 20__ р.

Київ – 2025 р.

ПЛАН

Вступ	с. 3.
1. Умови російсько-української війни як особливе середовище функціонування жіночого руху	с. 7.
1.1. Визначення жіночих громадських організацій в контексті акторів суспільно-політичного руху.....	с. 7.
1.2. Особливості рамкової інтерпретації (фрейму) жіночих громадських організацій під час російсько-української війни.....	с. 14.
2. Роль жіночих громадських організацій м. Києва у реагуванні на виклики російсько-української війни.....	с. 29.
2.1. Пріоритизація напрямків діяльності жіночих громадських організацій м. Києва під час війни.....	с. 29.
2.2. Особливості взаємодії жіночих громадських організацій м. Києва з державним сектором в реалізації діяльності.....	с. 38.
3. Жіночий рух в контексті євроінтеграційного курсу України під час війни.....	с. 48.
Висновки	с. 54.
Список використаної літератури	с. 58.
Додаток 1.....	с. 62.
Анотація	

ВСТУП

Повномасштабна російсько-українська війна наразі є одним із визначальних факторів впливу на всі сфери життєдіяльності українського суспільства. Потреба в реагуванні на виклики війни стала основою для активізації українського громадського сектору – роль громадських організацій як суб'єктів цього реагування зі свого боку набула нових характеристик у зв'язку з умовами їхнього функціонування. В цьому контексті жіночий рух має суттєве значення відповідно до власного фокусу діяльності на захисті прав людини, протидії різноманіттю форм дискримінації та власне гендерній нерівності.

Актуальність теми зумовлена тим, що ескалація російсько-української війни з лютого 2022 року є ключовим релевантним фактором впливу на умови функціонування суспільно-політичних рухів та громадського сектору в Україні. Окрім цього, явище повномасштабної війни є безпосередньо пов'язаним із виникненням нових для теперішнього українського суспільства викликів у контексті жіночого становища та зростання рівня гендерних диспропорцій. Війна створює ризики для демократії, невід'ємним компонентом якої є реалізація принципу гендерної рівності.¹ Відповідно жіночий рух, як суспільно-політичний рух, основним фокусом якого є спрямованість на реалізацію рівності прав та можливостей усіх гендерів, є суб'єктом реагування на актуальні виклики в цьому напрямку.

Українські жіночі громадські організації (ГО) є акторами жіночого руху, діяльність яких перебуває на перетині суспільно-політичного контексту з акцентом на становище жінок та питання реалізації гендерної рівності в українському суспільстві. Роль громадських організацій у реагуванні на кризу в Україні, зокрема гуманітарну, є значущою – жіночі громадські організації, зі

---

¹ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 35.

свого боку, використовують гендерно чутливий підхід у власній діяльності, що створює основу для підвищення ефективності реагування.²

Через умови повномасштабної російсько-української війни функціонування жіночих громадських організацій як акторів жіночого руху набуло певних особливостей. Натомість наразі саме аспект діяльності жіночих ГО в ролі акторів суспільно-політичного руху залишається недостатньо вивченим. Таким чином є релевантним дослідження конструювання фрейму жіночого руху, його ідеологічної та ціннісної основи відповідно до наявного дискурсивного поля, модифікації програмної діяльності відповідно до потреби реагування на спричинені війною виклики, та взаємодії з іншими державними та недержавними акторами.

Мета дослідження – окреслити особливості діяльності жіночих громадських організацій м. Києва в ролі суб'єктів жіночого руху під час повномасштабної російсько-української війни.

Для досягнення мети було поставлено такі **завдання**:

- Визначити жіночі громадські організації в ролі акторів суспільно-політичного руху;
- Виявити особливості рамкової інтерпретації (фрейму) жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабної війни;
- Дослідити пріоритизацію та рівень поширеності різних програмних напрямків діяльності жіночих громадських організацій м. Києва;
- Окреслити особливості взаємодії державного сектору та жіночих громадських організацій у м. Києві;
- Визначити функціонування жіночого руху в контексті євроінтеграційного курсу України під час війни.

---

² Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 35.

Об'єктом дослідження є жіночий рух в Україні під час повномасштабного вторгнення.

Предметом дослідження є особливості функціонування жіночих громадських організацій у місті Києві під час повномасштабної російсько-української війни.

Методологія та методи дослідження. Дослідження ґрунтується на структурно-функціональному методі в контексті аналізу середовища функціонування жіночих громадських організацій в ролі суб'єктів суспільно-політичного руху, їхньої взаємодії з іншими недержавними акторами та державним сектором як структурними елементами, та особливостей здійснення ними функцій. При конструюванні методологічної основи дослідження був врахований гендерний підхід.³

З-поміж якісних методів дослідження в роботі було використано метод індивідуального експертного інтерв'ювання. Був застосований метод контент-аналізу звітів про діяльність жіночих громадських організацій у м. Києві та публікацій на вебсайтах і сторінках на соціальних платформах. При дослідженні особливостей рамкової інтерпретації (фрейму) жіночих громадських організацій під час російсько-української війни застосовувався метод фрейм аналіз.

Теоретичною основою дослідження є обґрунтування функціонування суспільно-політичних рухів у працях Діані М., визначення поняття фрейму в роботах Гофмана І., Бенфорда Р. та Сноу Д., а також окреслені в працях Тіллі Ч. особливості взаємодії суспільно-політичних рухів та державної влади.

Джерельною базою дослідження є низка українських та міжнародних нормативно правових актів, а саме: резолюція Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека», Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2025 року, План дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і

---

³ Гендерний профіль м. Києва / у межах проекту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. С. 2.

чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021-2023 роки та 2024-2026 роки, постанова Кабінету Міністрів України Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики від 7 черв. 2017 р. № 390., Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами».

Також джерельною базою виступали звіти про діяльність жіночих громадських організацій м. Києва, Гендерний профіль м. Києва (2024 р.), Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад від 01.05.2006, а також дані досліджень CARE International «Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні» (2023 р.), Philanthropy of Ukraine «Виклики та потреби українського неприбуткового сектору» (2024 р.), World Vision International «Гендерно обумовлене насильство в Україні в умовах війни: звіт за результатами оцінки» (2024 р.), та ООН Жінки «Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації» (2025 р.).

Хронологічні межі дослідження: в процесі дослідження до уваги був узятий часовий проміжок від початку повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 року до сьогодення.

Робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, у якому налічується 40 позицій. Загальний обсяг роботи сягає 79 сторінок.

РОЗДІЛ 1. УМОВИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ ЯК ОСОБЛИВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЖІНОЧОГО РУХУ

1.1. Визначення жіночих громадських організацій в контексті акторів суспільно-політичного руху

Зумовлені російсько-українською війною виклики наразі є однією з ключових причин актуалізації жіночого питання та питання гендерної рівності в Україні. Зокрема це пояснюється тим, що негативні наслідки війни ще більшою мірою загострили проблему гендерних дисбалансів у різноманітних сферах суспільного життя, які існували в суспільстві у мирний час.⁴ Відповідно умови війни в Україні вплинули на розвиток суспільно-політичних рухів та функціонування громадянського суспільства. Проблематика жіночого питання, гендерної рівності та суспільно-політичний контекст перетинаються в понятті фемінізму, феміністичного та жіночого рухах. Якщо розглядати поняття «фемінізм» в загальних рисах, його можна визначити як « (...) широкий спектр політичних течій, ідеологій та соціальних рухів, які мають спільну мету – визначити, встановити та досягти політичної, економічної, особистої та соціальної рівності статей».⁵ Натомість, на думку багатьох дослідників/-ць, використання терміну «гендер» на відміну від терміну «стать» у цьому контексті є більш релевантним, адже тут першочергово мова йде про соціальну роль індивіда, яка є попередньо визначеною суспільством переважно відповідно до біологічної статі індивіда – таким чином розрізняється біологічна стать (власне стать) та соціальна стать (гендер).⁶

Відповідно одним із визначень «фемінізму» є суспільно-політичний рух, який зародився в результаті опору стосовно трьох взаємопов'язаних явищ: патріархату, соціальної нерівності та ролі капіталізму в пригнобленні жінок.⁷ Поняття суспільно-політичного руху Діані М. визначає як «(...) мережі

---

⁴ Гендерний профіль м. Києва / у межах проекту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. 65 с.

⁵ Raina J.A. Feminism: An Overview. International Journal of Research 4 (13), 2017. P. 3372.

⁶ Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 201.

⁷ Raina J.A. Feminism: An Overview. International Journal of Research 4 (13), 2017. P. 3376.

*неформальної взаємодії між множиною осіб, груп або асоціацій, залучених до політичного або культурного конфлікту на основі спільної колективної ідентичності».*⁸ Таким чином дослідник окреслює 3 умови, за яких суспільно-політичний рух може існувати: (1) участь акторів у соціальному конфлікті; (2) наявність у акторів колективної ідентичності та однакової інтерпретації наявної суспільно-політичної ситуації, зокрема причин соціального конфлікту, в якому вони беруть участь; (3) обмін матеріальними та нематеріальними ресурсами між акторами через неформальні мережі.⁹

Формування поняття «фемінізм» бере початок з періоду до Французької революції XVIII століття, натомість з XIX століття його значення окреслилося як спрямованість до жіночої емансипації, тобто набуття рівних із чоловіками прав у різних сферах суспільного життя.¹⁰ Отже, фемінізмом є рух, метою якого є соціальні та політичні зміни в становищі жінок.¹¹ Відповідно, актори феміністичного та жіночого руху беруть участь у соціальному конфлікті, який полягає в спрямованості до розв'язання проблеми гендерної нерівності між чоловіками та жінками в різноманітні її проявів.

Наявний широкий спектр класифікацій течій фемінізму за різними критеріями: за географічним, етнічним, ідеологічним, за приналежністю до конфесій, за методами й напрямком дій, за належністю до філософських та психологічних напрямків, за ідентичністю прихильників течії тощо.¹² Власне залежно від належності акторів руху до певної течії фемінізму становище жінок у суспільстві, як головний фокус феміністичного та жіночого рухів, трактується різним чином. В контексті функціонування жіночого руху під впливом російсько-української війни, увага приділятиметься більшою мірою

---

⁸ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 300.

⁹ Там само, С. 301-302.

¹⁰ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

¹¹ Тукаленко І. А. Лекція на тему: "Фемінізм як політичний рух та ідеологія". Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 563.

¹² Цит. за Тукаленко І. А. Лекція на тему: "Фемінізм як політичний рух та ідеологія". Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 565.

географічному, ідеологічному критеріям, а також методам та спрямованості діяльності.¹³

Іншими словами, якщо розглядати умову колективної ідентичності та однакової інтерпретації наявної суспільно-політичної ситуації,¹⁴ акторами жіночого руху в Україні розглядається становище жінок з перспективи українського суспільства, яке перебуває в стані повномасштабної війни, що характеризується зокрема значущою роллю збереження та розбудови національної ідентичності, ідеологічним протистоянням державі-агресору в політичному, культурному та інформаційному вимірах, а також потребою ефективного реагування на зумовлені наслідками війни кризи в різних сферах суспільного життя. В цьому випадку, окрім головного фокусу акторів жіночого руху на боротьбу за права жінок, простежується також підсилення колективної ідентичності акторів руху українською національною ідентичністю, яка протиставляється національній ідентичності держави-агресора.¹⁵

В літературі часто можна зустріти використання понять «феміністичний» та «жіночий» у синонімічному значенні, проте деякі дослідники/-ці вважають за необхідне розрізняти ці поняття.¹⁶ Таким чином феміністичний рух, з одного боку, асоціюють швидше з наявністю та розвитком теоретичної основи, а, з іншого боку, жіночий рух є практичними діями з реалізації ідей.¹⁷ Феміністична теорія має за власну ціль проаналізувати гендерні стосунки в контексті дослідження жіночого становища та аналізу чоловічого домінування.¹⁸ Зі свого боку, жіночий рух є діяльністю суспільно-політичного характеру, яка

---

¹³ Тукаленко І. А. Лекція на тему: "Фемінізм як політичний рух та ідеологія". Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 565-566.

¹⁴ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

¹⁵ Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – Вип. 15. 2024 р. С. 131.

¹⁶ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

¹⁷ Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 204.

¹⁸ Цит за Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 202.

визначається особливостями жіночого економічного, політичного, громадянського тощо становищ у суспільстві.¹⁹ Іншими словами, феміністичний рух має більш ідеологічний характер, а жіночий рух натомість – «дієвий» характер.²⁰

Як зазначають Карнаух А. А. та Левінська З. С., у межах сучасної політології поняття «жіночий рух» є різноманітним форм боротьби жінок за власні права, включно із взаємодією та інтересами різних національних та міжнародних жіночих груп, які об'єднані спільною метою та цінностями.²¹ Власне поняття жіночого руху безпосередньо пов'язане з роботою організацій, які діють з метою покращення жіночого становища та боротьби за права жінок.²²

В контексті розгляду особливостей функціонування жіночих громадських організацій під час російсько-української війни увага акцентується більшою мірою на практичній діяльності громадських організацій, тому, для того, щоб це підкреслити, надаватиметься перевага використанню поняття «жіночий рух», що є більш доречним у цьому випадку. Проте місії жіночих громадських організацій в більшості випадків засновані на ідеях фемінізму та є безпосередньо взаємопов'язаними із напрацюваннями феміністичного руху, тому їхня діяльність розглядається також з перспективи ціннісної та ідеологічної адаптації руху під впливом умов війни на нього. Відповідно, цим пояснюється використання також понять «фемінізм» та «феміністичний» в межах дослідження.

Загальне визначення жіночих громадських організацій Ніколайчук К. А. окреслює як «(...) добровільні об'єднання, форма самоорганізації жінок з метою

---

¹⁹ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

²⁰ Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 206.

²¹ Цит за Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. - 2016. - Вип. 19. - С. 71.

²² Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

захисту своїх прав та інтересів, а також вирішення соціальних проблем, які прямо чи опосередковано стосуються становища жінки у суспільстві».²³ Таким чином функціонал жіночих громадських організацій містить чотири основні категорії: правозахисна діяльність, соціальна допомога, просвітницька та адвокаційна діяльність.²⁴

Грицай І. О. зазначає, що характерною для української моделі функціонування громадських організацій є ситуація, за якої зменшення різноманітності системи державного управління та відповідне зниження їхньої спроможності реагувати на суспільні проблеми спонукає до виникнення явища передачі функцій державних органів громадському сектору. Особливо таке явище стосується функцій у соціальній сфері, зокрема власне й імплементації принципу гендерної рівності в суспільстві.²⁵

Простежується паралельний характер загострення суспільно-політичної ситуації в Україні в контексті російсько-української війни та масштабування і розвитку українського громадського сектору, включно з жіночими громадськими організаціями. Про це свідчать зокрема зміни у кількості діючих українських громадських організацій. У 2014 році Революція Гідності та необхідність реагування на спричинені вторгненням російських військ на схід України мала позитивний вплив на активізацію суспільно-політичної та публічної сфер: з 2014 по 2017 рік кількість громадських організацій в Україні збільшилася на третю частину та досягла понад 20 тисяч.²⁶ Зі свого боку після початку повномасштабного вторгнення в 2022 році кількість громадських організацій становила 96 543, а в 2024 році зросла до 104 483 організацій.²⁷

---

²³ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 36.

²⁴ Там само, С. 36.

²⁵ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 412.

²⁶ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 35.

²⁷ В Україні збільшується кількість громадських організацій попри війну. *Укрінформ*. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921815-v-ukraini-zbilsuetsa-kilkist-gromadskih-organizacij-popri-vijnu-analitiki.html> (Дата звернення: 13.02.2025 р.)

Отже, хоча й умови війни є об'єктивно деструктивними для розвитку громадського сектору, необхідність реагування на актуальні виклики у суспільстві є поштовхом до розвитку та збільшення кількості громадських організацій в Україні. Роботу жіночих громадських організації Ніколайчук К. А. визначає як одну з найбільш дієвих та виразних у громадському секторі, аргументуючи це широким різноманіттям напрямків їхнього функціонування.²⁸ Жіночі громадські організації є провідними суб'єктами реалізації «(...) громадського контролю як ефективного інструменту забезпечення принципу гендерної рівності», особливо в контексті реагування на кризи.²⁹

Таким чином повертаючись до третьої умови існування суспільно-політичного руху за концепцією Діані М. – передача ресурсів акторами руху шляхом неформальних мереж³⁰ – важливо ще раз підкреслити широкий масштаб суспільно-політичного руху як особливість жіночого руху. Хоча діяльність в межах громадських організацій на перший погляд стосується формальної мережі, адже наявні конкретні посади та чітко визначені обов'язки членкинь/-нів організацій, в першу чергу жіночі громадські організації є, звертаючись до наведеного вище визначення Ніколайчук К. А., «добровільними об'єднаннями».³¹ Діяльність індивідів у жіночих громадських організаціях головним чином базується лише на відповідній волі членкинь/-нів цих організацій, що вказує на неформальний характер мережі.³² Зі свого боку, жіночі громадські організації є лише однією з категорій акторів жіночого руху, адже цей суспільно-політичний рух є «різноманіттям форм боротьби жінок за власні

---

²⁸ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 35.

²⁹ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 401.

³⁰ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

³¹ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 36.

³² Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

права»,³³ й до акторів руху належать як окремі активістки/-ти, так і різні жіночі та інші групи акторів, які циркулюють ресурси між собою завдяки неформальній мережі.³⁴

Отже, жіночий рух є суспільно-політичним рухом, що містить широкий спектр форм опору гендерній нерівності та дослідження жіночого становища у різноманітних сферах суспільного життя.³⁵ Феміністичний та жіночий рухи різняться за акцентом на ідеологічну (теоретичну) та практичну складову відповідно, натомість є безпосередньо взаємопов'язаними у власному існуванні – актори цих рухів мають спільну мету та цінності.³⁶

Власне жіночі громадські організації є одними з акторів жіночого руху, на що вказує наявність трьох критеріїв функціонування суспільно-політичного руху за визначенням Діані М.³⁷ По-перше, жіночі громадські організації беруть участь у соціальному конфлікті, адже діють з метою досягнення емансипації жінок, які є депривованою соціальною групою в порівнянні з чоловіками.³⁸ По-друге, як суб'єкти боротьби за принцип гендерної рівності, жіночі ГО об'єднані спільною ідентичністю і трактуванням наявної суспільно-політичної ситуації. У випадку українських жіночих ГО ця колективна ідентичність певною мірою накладається на національну ідентичність, адже наразі переважна більшість громадських організацій беруть участь у реагуванні на наслідки наслідків російсько-української війни. По-третє, обмін ресурсів між акторами руху відбувається через неформальну мережу, адже формування об'єднань та діяльність базується

---

³³ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

³⁴ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

³⁵ Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 202.

³⁶ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

³⁷ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

³⁸ Там само, С. 301-302.

першочергово на добровільності індивідів.³⁹ Недержавні актори так само як і держава спрямовані на консолідацію суспільства, натомість відмінність полягає в тому, що держава використовує в цьому контексті примус, а громадський сектор шляхом надання суспільству можливостей *«вільно реалізувати власні інтереси»*.⁴⁰ Зі свого боку діяльність жіночих громадських організацій в межах жіночого руху є частиною складної системи громадянського суспільства, яке є простором *«(...) соціальної взаємодії, що складається зі сфери особистого, різних об'єднань, суспільних рухів і публічної комунікації»* та об'єднує недержавних акторів.⁴¹

1.2. Особливості рамкової інтерпретації (фрейму) жіночих громадських організацій під час російсько-української війни

Жіночі громадські організації як одні з колективних акторів жіночого руху є дотичними до процесу роботи із фреймом цих рухів, а саме присвоєнню суспільно-політичним подіям та явищам конкретного значення, яке відповідно співвідноситься із основним фокусом уваги та спрямованістю діяльності цих рухів.⁴² Наразі український жіночий та феміністичний рухи функціонують в умовах війни та криз різноманітного характеру, які безпосередньо впливають і на фрейм суспільно-політичних рухів.

Поняття фрейму за визначенням Гофмана І. *«(...) позначає схему інтерпретації які дозволяють індивідам знаходити, сприймати, ідентифікувати та маркувати події в їхньому життєвому просторі та світі загалом»*.⁴³ Іншими словами, фрейм створює специфічну призму, крізь яку окремі індивіди та

---

³⁹ Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 301-302.

⁴⁰ Михайловська О. Інститути громадянського суспільства і формування ідеології модернізації в Україні. [Політичний менеджмент](#). 2005. № 3. С. 110.

⁴¹ Там само, С. 113.

⁴² Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 464.

⁴³ Цит. за Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 464.

колективні актори сприймають та визначають різноманітні події та явища. Власне питання інтерпретації є значущим для розуміння загальної діяльності руху, його підтримки та участі.⁴⁴ В контексті мобілізації ресурсів робота із фреймами є життєво необхідною складовою для функціонування суспільно-політичних рухів. Таким чином дослідники Бенфорд Р., Сноу Д., Ворден С. та Рочфорд Е. зазначають, що надання фреймами подіям та явищам конкретних значень безпосередньо пов'язане із організацією досвіду індивідів певним чином та спрямуванням у певному напрямку індивідуальних та колективних дій.⁴⁵ Відповідно «узгодження фреймів», тобто узгодження бачення та інтерпретації подій, явищ та досвіду, є «необхідною умовою участі в русі» для його акторів та, відповідно, взаємопов'язане із мобілізацією ресурсів до руху.⁴⁶

Зі свого боку фрейми існують у певному дискурсивному полі, яке виникає внаслідок реакції акторів на певні суспільно-політичні події та має скоріше динамічний, а не статичний характер. В межах дискурсивного поля відбувається таким чином «змагання за значення».⁴⁷ Іншими словами, фрейми є «дискурсивними продуктами», які перебувають у дискурсивному полі та можуть зазнавати інтеракцій між собою.⁴⁸ Дискурсивне поле містить «культурні матеріали» (зокрема цінності, переконання, ідеології, міфи тощо), які є для нього релевантними, та різноманіття груп акторів, інтереси яких так чи інакше дотичні до дискурсивного поля. Відповідно, вони є зацікавленими, яким чином буде відбуватися фреймінгова діяльність щодо подій цього дискурсивного поля. Власне процес конструювання фреймів акторами руху *вибірково* ґрунтується на зазначених вище «культурних матеріалах» й спрямовується на ті групи акторів, які перебувають у дискурсивному полі.⁴⁹

---

⁴⁴ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 466.

⁴⁵ Там само, С. 464.

⁴⁶ Там само, С. 464.

⁴⁷ Snow D. Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields. The Blackwell Companion to Social Movements / ed. by David Snow, Sarah Soule, Hanspeter Kriesi. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. P. 7-8.

⁴⁸ Там само, С. 21.

⁴⁹ Там само, С. 23.

Отже, узгодження фреймів – інтерпретаційна робота акторів рухів – є тим фактором, який має значний вплив на наявність ресурсів та обмежену часом життєздатність суспільно-політичних рухів.⁵⁰ Таким чином успіх діяльності суспільно-політичних рухів та забезпеченість ресурсами/кадрами безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно сконструйований ними фрейм і, відповідно, наскільки цей фрейм є подібним до інтерпретацій та достатнім для спонукання до мобілізації тих груп акторів, на які робота із фреймами спрямована. Бенфорд Р., Сноу Д., Ворден С. та Рочфорд Е. виділяють чотири основні типи узгодження фреймів: (1) зведення фреймів; (2) посилення фреймів; (3) розширення фреймів; (4) трансформація фреймів.⁵¹

Власне фрейм, конструйований жіночими громадськими організаціями м. Києва як акторами жіночого руху, має певні особливості, безпосередньо пов'язані із специфічним дискурсивним полем, а саме дискурсивним полем жіночого становища в контексті подій російсько-української війни та шляхів реагування на відповідні виклики спричинені цими подіями. Повномасштабна російсько-українська війна є тим явищем, що вимагає від українського суспільства, державних та недержавних акторів *«(...)максимальної мобілізації усіх сил і ресурсів, їх перерозподілу для першочергового забезпечення цілей оборони держави і захисту цивільного населення, а також забезпечення максимальної оперативності управління, швидкості прийняття рішень та їх виконання»*.⁵² Такі обставини зокрема стали поштовхом для використання жіночими громадськими організаціями м. Києва двох типів узгодження фреймів – посилення та трансформації.⁵³

Роблячи історичну ретроспективу розвитку українських феміністичного та жіночих рухів, варто зазначити, що до ХХІ століття діяльність громадського

---

⁵⁰ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 466.

⁵¹ Там само, С. 467.

⁵² Ключковський Ю. Б. Правове регулювання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Право України*. 2024. № 6. С. 35.

⁵³ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 467.

сектору в цьому контексті була переважно спрямована на вирішення нагальних суспільних проблем, на відміну від рухів, що зародилися й функціонували в межах правового суспільства та «(...)спрямовані на нове для всієї історії людства, актуалізоване фемінізмом розуміння рівних прав».⁵⁴ Власне події сучасної російсько-української війни стали причиною для повернення діяльності жіночих громадських організацій до розв'язання критичних питань в контексті допомоги постраждалому від війни населенню. Таким чином жіночі громадські організації «стали на військові рейки», пріоритезуючи швидке гуманітарне реагування та надання інших типів послуг вразливим категоріям населення.⁵⁵

У дослідженні «Виклики та потреби українського неприбуткового сектору», проведеному організацією «Philanthropy of Ukraine» в 2024 році, зазначається перелік взаємопов'язаних тенденцій, що характеризують діяльність українських громадських організацій під час повномасштабної війни. До них входять: збільшення напрямків діяльності, масштабування географії діяльності, розвиток партнерства з іноземними донорськими організаціями та фондами та, як результат, зріст бюджету організацій, а також інституційне зміцнення організацій.⁵⁶ Разом із цим при розгляді зовнішніх факторів впливу на роботу громадських організацій, окрім об'єктивних безпекових ризиків, простежуються такі негативні фактори, як прихід у сектор неідейних працівників та недостатнє розуміння донорськими організаціями українського контексту.⁵⁷ Таким чином фактор розширення напрямків діяльності громадських організацій, характерний для їхнього функціонування під час повномасштабного вторгнення, та відповідна потреба у швидшому залученні людських ресурсів до діяльності може призводити до наявності тенденції послаблення ідейного аспекту діяльності.⁵⁸

В ході дослідження було проведене експертне інтерв'ю з головою однієї з жіночих громадських організацій м. Києва, яка очолює консорціум українських

---

⁵⁴ Воровка, М. І. Становлення громадських жіночих організацій у незалежній Україні. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр., 1 (75). 2021. С. 90.

⁵⁵ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. 44 с.

⁵⁶ Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. *Philanthropy of Ukraine*. 2024. С. 4-5.

⁵⁷ Там само, С. 7.

⁵⁸ Там само, С. 7.

жіночих організацій. Виявлені в результаті інтерв'ювання дані також вказують на те, що стрімкий зріст жіночих громадських організацій та розширення діяльності, спричинені потребою у швидкому реагуванні на виклики з початком повномасштабної війни, призвели до збільшення кількості працівниць/-ків у командах організацій, які не поділяють повною мірою феміністичні ідей та цінності. Така ситуація пояснюється тим, що в умовах швидкого реагування та відповідного збільшення об'єму роботи набір персоналу в проєктні команди відбувається в прискореному темпі, тому в деяких випадках приділяється недостатня увага до відповідності й узгодження цінностей нової/-го працівниці/-ка та цінностей організації. Через значне навантаження жіночих ГО проєктною діяльністю наразі брак часу впливає на появу прогалів в цьому контексті.⁵⁹

Так само ґрунтуючись на нагальній потребі в швидкому реагуванні на спричинені війною виклики, жіночі громадські організації м. Києва змушені витратити більшу кількість зусиль на пошуки та підтримку співпраці з різноманітними донорськими та партнерськими організаціями, зокрема міжнародними. Цей фактор наразі є життєво необхідним для українських громадських організацій задля отримання фінансування та, відповідно, можливості їхньої безперервної роботи, особливо в контексті надання послуг спрямованих на допомогу постраждалим від війни суспільним групам. Зі свого боку, вищезазначене дослідження «Виклики та потреби українського неприбуткового сектору» показує, що деякі донорські організації вдаються до певних обмежень діяльності українських громадських організацій в контексті визначення напрямків діяльності чи цензури, а також надмірної бюрократизації процесів.⁶⁰

Маєрчик М. та Плахотнік О. доволі критично розглядають цю проблему. Дослідниці зазначають, що феміністичні громадські організації «(...)часто змушені обирати досить популістський порядок денний, відмовляючись від

---

⁵⁹ Додаток 1. С. 65-66.

⁶⁰ Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. *Philanthropy of Ukraine*. 2024. С. 55.

більш критичних політичних питань».⁶¹ Аргументується це тим, що залежні від зовнішнього фінансування громадські організації діють відповідно до «неоліберальної грантової економіки», що характеризується перманентною демонстрацією кількісних показників «успіху» у вигляді охоплених бенефіціарів, реалізованих подій та отриманих лайків чи репостів у соцмережах.⁶² Власне за такими принципами і працює велика кількість західних організацій, що є основними донорами та партнерами українських громадських організацій. *«У цьому процесі НУО в цілому використовуються капіталізмом і державою для "моніторингу та контролю рухів за соціальну справедливість [і] перенаправлення енергії активістів на кар'єрні способи організації замість масової організації, здатної реально трансформувати суспільство "».*⁶³

Так само для можливості продовження діяльності українських громадських організацій значуще важливою є підтримка від громадськості, що також в деяких випадках може супроводжуватися збільшенням рівня популістичності. Ванленчук П. розглядає процес формування політики «згори донизу» стосовно передвиборчих політичних проєктів, проте аргументацію дослідника можна накласти на діяльність громадських організацій.⁶⁴ Власне цей процес ґрунтується на аналізі акторами суспільних симпатій та виокремленні таким чином ідей, які матимуть потенційно високу підтримку – переважно такими є популістичні ідеї та концепції відповідні «загальним настроям громадськості».⁶⁵ Важливо також зазначити, що в таких випадках ідеологічний аспект стає менш значущим відносно пріоритетного значення привабливості для громадськості. Така ситуація пояснюється зокрема «інформаційною перенасиченістю» теперішнього українського суспільства.⁶⁶

---

⁶¹ Mayerchuk M., Plakhotnik O. Uneventful feminist protest in post-Maidan Ukraine: nation and colonialism revisited. Postcolonial and postsocialist dialogues, Routledge, London, New York. 2021. P. 127.

⁶² Там само, С. 127.

⁶³ Цит. за Mayerchuk M., Plakhotnik O. Uneventful feminist protest in post-Maidan Ukraine: nation and colonialism revisited. Postcolonial and postsocialist dialogues, Routledge, London, New York. 2021. P. 133.

⁶⁴ Валенчук П. Труднощі ідеологічного позиціонування: війна як основа для формування нових політик та підходів до політичного лідерства в Україні. Гуманітарний вісник. Вип. 36. 2023 р. С. 10.

⁶⁵ Там само, С. 10.

⁶⁶ Там само, С. 10-11.

Жіночі громадські організації є наразі одними із найбільш значущих постачальників послуг постраждалому від війни населенню – пріоритетно бенефіціарами є жінки та діти, але залежно від компоненту діяльності та контексту бенефіціарами можуть бути також і чоловіки. Відповідно без належної підтримки діяльності ГО з боку громадськості та донорських і партнерських організацій існує ризик припинення надання допомоги бенефіціарам громадськими організаціями, що в деяких випадках є життєво необхідною: наприклад, у реагуванні на випадки гендерно зумовленого насильства, потреби отримання першої психологічної допомоги чи гуманітарної допомоги.⁶⁷

Таким чином українські громадські організації для підтримки власної життєдіяльності «змушені» бути ціннісно привабливими для організацій, що пропонують фінансування та партнерство, та відповідати загальносуспільним настроям. Відповідно до результатів дослідження «Philanthropy of Ukraine» викликів та потреб українського неприбуткового сектору, ризику для безперервного характеру надання послуг громадськими організаціями також створює скорочення підтримки фінансової складової громадського сектору донорськими організаціями та населенням наразі в порівнянні з періодом на початку повномасштабного вторгнення. З цього випливає також і зростання конкуренції між українськими громадськими організаціями за ресурси.⁶⁸ Отже, орієнтованість діяльності жіночих громадських організацій на забезпечення базових потреб суспільства, зокрема вразливих груп, що є характерним для функціонування під час війни, певним чином може зміщувати деякі особливості феміністичної ідеологічної складової з порядку денного.

Натомість результати проведеного експертного інтерв'ю з головою жіночої організації м. Києва, яка очолює консорціум жіночих організацій, суперечать тому, що діяльність в умовах повномасштабного вторгнення призвела до збільшення рівня розвитку популістичних ідей та практик серед жіночих громадських організацій. Скоріше діяльність жіночих громадських організацій

---

⁶⁷ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. 44 с.

⁶⁸ Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. *Philanthropy of Ukraine*. 2024. С. 11.

м. Києва в цьому контексті в деяких випадках характеризується таким типом роботи із фреймом, як посилення. Загалом розглядаючи підтримку діяльності жіночих ГО м. Києва з боку населення, зазначається, що залучення жіночих ГО до гуманітарного реагування з перших днів повномасштабного вторгнення забезпечило певний рівень довіри громадськості та відповідну підтримку.⁶⁹ Хоча дійсно значущим фактором є те, що наразі Російська Федерація та США розв'язують інформаційну війну зокрема навколо понять «фемінізм» та «гендер», що в деяких випадках створює перешкоди для іміджу жіночих громадських організацій.⁷⁰ Проте взаємодія жіночих ГО м. Києва із населенням відповідно до посилення фрейму пом'якшує цю ситуацію.

Власне посилення фрейму полягає в більшому акценті жіночих громадських організацій не лише на правах жінок, а на загальну концепцію прав людини. Війна є безпосередньою загрозою для порушення прав людини, саме тому звернення до цього поняття є одним із найбільш релевантних для українського суспільства сьогодні. *«Коли ми (жіночі громадські організації) працюємо безпосередньо з людьми, з жінками, з чоловіками, коли вони бачать, що те, про що ми говоримо, це про конкретні їхні потреби зараз (...) тут якраз вибудовується ця довіра»* – зазначила респондентка.⁷¹

Отже, умови повномасштабної війни вплинули на посилення фрейму жіночих громадських організацій м. Києва таким чином, що разом із цінностями власне фемінізму, як «культурних матеріалів», на які спирається фрейм, підсилилися цінності, що стосуються загалом концепції прав людини. «Український жіночий фонд» виділяє такі основні цінності фемінізму: рівні можливості жінок та чоловіків, право на вільний вибір, посилення і підтримка жінок у розвитку, людина як основна цінність, доступ жінок до ресурсів та запобігання й усунення дискримінації жінок.⁷² Можна помітити, що цінність людини як основа належала

---

⁶⁹ Додаток 1. С. 64-65.

⁷⁰ Там само, С. 65-67.

⁷¹ Там само, С. 67.

⁷² Місія і цінності. *Український жіночий фонд*. Режим доступу: <https://uwf.org.ua/nasha-misiya-ta-czinnosti/> (Дата звернення: 21.03.2025).

до феміністичних ідей не залежно від впливу на них функціонування в умовах війни. Феміністичні ідеї, якими керуються жіночі громадські організації, протягом усього існування стосувалися, окрім боротьби за рівні права та можливості жінок та чоловіків, «(...)права людини не залежно від статі чи гендеру».⁷³

Таким чином жіночими громадськими організаціями м. Києва застосовується не розширення фрейму, як може здатися на перший погляд, а посилення фрейму, адже в цьому випадку в контексті взаємодії з населенням робиться більший акцент на тій цінності, на яку фрейм жіночих організацій спирався й під час їхнього функціонування у мирний час. Жіночий рух *не намагається* завдяки такому типу узгодженню фреймів орієнтуватися на *нові* цільові групи, що характерно для типу розширення фрейму, адже чоловіки також були цільовою групою руху й до початку повномасштабного вторгнення. Саме тому в цьому випадку найбільш доречно визначати тип роботи із фреймом як посилення.⁷⁴ При цьому не можна зробити однозначний висновок, що практики діяльності жіночих громадських організацій мають популістичну перспективу через умови функціонування під час війни. Навпаки – в цьому випадку не відбувається відхід від феміністичних ідей, а спостерігається донесення актуальності феміністичних ідей до громадськості через відповідну комунікацію з ним.

Окрім цього, в контексті функціонування суспільства та різноманіття суспільних і політичних інститутів в умовах війни Валенчук П. зазначає про важливість наявності «консолідуючої ідеї», яка стає основою для спільної мети та перспективи діяльності суспільства. Власне такою ідеєю для українського суспільства наразі є «(...) є ідея виживання держави в умовах війни та перемога над зовнішнім ворогом».⁷⁵ Відповідно українські громадські організації як одні з

---

⁷³ Андрійчук А. Чому фемінізм потрібен не тільки жінкам? *TEDxKyiv*. Журнал. Режим доступу: <https://tedxkyiv.com/magazine/why-feminism-is-not-just-for-women> (Дата звернення: 22.03.2025).

⁷⁴ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ *American Sociological Review*. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 467.

⁷⁵ Валенчук П. Труднощі ідеологічного позиціонування: війна як основа для формування нових політик та підходів до політичного лідерства в Україні. *Гуманітарний вісник*. Вип. 36. 2023 р. С. 12-13.

провідних суб'єктів реагування на виклики повномасштабного вторгнення керуються цією ідеєю.

Розглядаючи функціонування жіночих громадських організацій в цьому випадку, варто зазначити про використання типу узгодження фрейму «трансформація». З цієї точки зору фрейм пояснює діяльність жіночих ГО в межах актуальних національних інтересів та орієнтованості на протидію зовнішньому ворогу. Як було зазначено вище, функціонування в умовах війни спонукає до більш тісного перетину фемінізму, жіночого руху та націоналізму, що пояснюється значущою роллю жінок в обороні держави, захисту власних прав та участі у відбудові суспільства.⁷⁶ Націоналізм можна визначити як *«ідеологічний рух за здобуття й збереження автономії, єдності та ідентичності населення, представники якого вважають, що вони становлять реальну або потенційну націю»*.⁷⁷ І, хоча націоналістичні ідеології часто користуються саме патріархальними ідеями, простежуються адаптації ідеї жіночої емансипації до національного інтересу. Іншими словами, основна феміністична ідея є підпорядкованою іншим політичним цілям, які є ієрархічно вищими та ширшими – такою є зокрема особливість розвитку феміністичних рухів у Східній Європі.⁷⁸

Отже, фрейм жіночих громадських організацій як акторів жіночого руху, зважаючи на умови повномасштабного вторгнення та пріоритетного значення боротьби за незалежність української держави із зовнішнім ворогом, зазнав впливу націоналістичної ідеології. Таким чином серед «культурних матеріалів», на які вибірково спирається фрейм жіночих громадських організацій м. Києва, наявні цінності національної автономії та політичної незалежності.⁷⁹ В цьому випадку мова йде саме про трансформацію як тип узгодження фреймів, адже

---

⁷⁶ Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – Вип. 15. 2024 р. С. 131.

⁷⁷ Цит. за Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – Вип. 15. 2024 р. С. 133.

⁷⁸ Там само, С. 134–135.

⁷⁹ Цит. за Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. – Вип. 15. 2024 р. С. 133.

розвиток подій російсько-української війни та їхня ескалація призвели до процесу модифікації інтерпретації ролі жінки в українському суспільстві.⁸⁰ Власне ця трансформація відбулася крізь призму боротьби української нації за власне існування.

Очевидно, питання російсько-української війни визначає порядок денний українського суспільства та життєдіяльність різноманіття державних та недержавних акторів. З цієї причини жіночих громадських організацій не могли уникнути залучення до переосмислення «(...) діяльності, подій та біографій, які вже є значущими з точки зору певної первинної структури, з точки зору іншої структури».⁸¹ Важливо зазначити, що таку трансформацію фрейму можна пояснити не лише з точки зору мобілізації ресурсів до руху та підтримки його життєдіяльності, а саме з точки зору особливостей специфічного дискурсивного поля, в якому цей фрейм існує як дискурсивний продукт.⁸²

Натомість цікаво, що за результатами проведеного інтерв'ювання наразі не існує єдиного спільного бачення серед жіночих громадських організацій м. Києва конкретизації ролі жінки під час тривалої повномасштабної війни. Хоча місія жіночих ГО як акторів руху є подібною – забезпечення рівних прав жінок та чоловіків з урахуванням особливостей життя в умовах повномасштабної війни – бачення шляхів реалізації діяльності в контексті забезпечення прав жінок є різними.⁸³ Тобто серед жіночих громадських організацій м. Києва релевантними є дискусії на цій основі, в деяких випадках простежуються й полярні визначення ролі жінок під час повномасштабного вторгнення. Наприклад, це стосується розгляду ролі жінок у відбудові держави та нації, які зазнали негативного чину

---

⁸⁰ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ American Sociological Review. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 479.

⁸¹ Там само, С. 479.

⁸² Snow D. Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields. The Blackwell Companion to Social Movements / ed. by David Snow, Sarah Soule, Hanspeter Kriesi. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. P. 21.

⁸³ Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 71.

викликів війни, що може трактуватися як у контексті збільшення рівня народжуваності, так і стосуватися залучення до економічної відбудови.⁸⁴

Окрім вищезазначених цінностей, на які спирається фрейм жіночих громадських організацій м. Києва, результати проведеного інтерв'ювання вказують на наявність ще однієї цінності, яка наразі відіграє значущу роль у функціонуванні організацій – цінність сестринства або, іншими словами, солідарності жінок.⁸⁵ Хоча сам термін «сестринство» зазнає критики як з боку антифеміністичних акторів та акторів, що не відносяться до феміністичного та жіночого рухів, так і в деяких випадках зсередини самого феміністичного та жіночого руху,⁸⁶ в цьому випадку солідарність грає роль у вищезазначеній потребі об'єднання організацій задля найбільш ефективної протидії викликам та наслідкам війни. *«Є необхідність консолідуватися тут і підтримувати одна одну. І тому, навіть не зважаючи на ті полярні думки, які у нас зараз є, в той же час ми намагаємося (...) шукати порозуміння. Тому що дуже важливою є зараз взаємна підтримка і об'єднання»* – зазначила респондентка.⁸⁷ Отже, необхідність функціонування в умовах повномасштабного вторгнення наділила цінність сестринства/солідарності жінок значенням серед «культурних матеріалів», на яких засновується фрейм жіночих громадських організацій м. Києва.⁸⁸

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновок, що жіночий рух, як і будь-який суспільно-політичний рух, є залученим до процесу побудови та узгодження фрейму – інтерпретації, крізь яку актори сприймають та визначають життєві події та явища. Робота із фреймом грає ключову роль у функціонуванні суспільно-політичного руху, зокрема через його значущість у контексті забезпечення руху ресурсами. Зі свого боку фрейм жіночих громадських організацій м. Києва існує у специфічному дискурсивному полі, яке наділяє його

---

⁸⁴ Додаток 1. С. 62-63.

⁸⁵ Там само, С. 62-63.

⁸⁶ Zaytoun K., Ezekiel J. Sisterhood in Movement: Feminist Solidarity in France and the United States. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, Vol. 37, No. 1. 2016. P. 196.

⁸⁷ Додаток 1. С. 63.

⁸⁸ Snow D. Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields. *The Blackwell Companion to Social Movements* / ed. by David Snow, Sarah Soule, Hanspeter Kriesi. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. P. 23.

певними особливостями. Власне дискурсивне поле в цьому випадку стосується жіночого становища в межах подій повномасштабної російсько-української війни.⁸⁹

В межах цього дискурсивного поля фрейм жіночих громадських організацій м. Києва, окрім стандартних феміністичних цінностей, спирається на такі ключові цінності в ролі «культурних матеріалів» відповідно до функціонування в умовах повномасштабної російсько-української війни: цінність людини як пріоритет, сестринство або солідарність жінок, а також цінності національної автономії та політичної незалежності, які були додані до переліку через більш тісну взаємодію жіночого та націоналістичного рухів, спричинену наявною суспільно-політичною ситуацією. В контексті «культурних матеріалів» фрейму важливе значення має власне національна ідея, що пояснюється специфічним дискурсивним полем, у якому перебуває цей фрейм – в цьому випадку феміністичні ідеї їй підпорядковуються, не зважаючи на патріархальну основу націоналізму.⁹⁰ Ідея збереження національної держави та ідентичності через боротьбу із зовнішнім ворогом є наразі пріоритетною для українського суспільства.

Розглядаючи типи узгодження фреймів, жіночими громадськими організаціями м. Києва застосовується два типи з чотирьох виділених дослідниками Бенфорд Р., Сноу Д., Ворден С. та Рочфорд Е. – ними є посилення і трансформація.⁹¹ Застосування типу посилення пояснюється спричиненим подіями війни більшим акцентом не виключно на правах жінок, а на цінності прав людини загалом. Ця цінність, входила до феміністичних ідей не залежно від умов війни, проте через ескалацію була наділена оновленим значенням у фреймі руху. Трансформація

---

⁸⁹ Snow D. Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields. *The Blackwell Companion to Social Movements* / ed. by David Snow, Sarah Soule, Hanspeter Kriesi. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. P. 21.

⁹⁰ Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). *ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура*. – Вип. 15. 2024 р. С. 134–135.

⁹¹ Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ *American Sociological Review*. 1986. Vol. 51. No. 4. P. 467.

фрейму пов'язана передусім із переосмисленням з боку суспільно-політичного руху ролі жінки в контексті повномасштабної війни.⁹²

Результати деяких досліджень вказують на те, що потреба у швидкому реагуванні громадськими організаціями на виклики війни спричиняє ризики стосовно збереження ідейного аспекту в їхній діяльності. Це аргументується зокрема тим, що з початку повномасштабного вторгнення українські громадські організації отримували велику кількість підтримки від міжнародних донорських організацій, що призвело до збільшення рівня їхньої інституціоналізації, стрімкого розширення напрямків та об'єму діяльності, а також, відповідно, до швидкого збільшення кількості персоналу організацій, який у багатьох випадках не відповідав дійсним цінностям та місіям цих ГО.⁹³ Окрім цього, для можливості громадським організаціям безперервно надавати послуги постраждалому від війни населенню, підтримка з боку громадськості є значуще важливою, отже, ГО мають бути ціннісно привабливими для «загальних настроїв» населення. Таким чином, особливо зважаючи на інформаційну перенасиченість українського суспільства наразі, наявні ризики збільшення популістичних тенденцій серед ГО та відходу від першочергових місій.⁹⁴

Проте, розглядаючи функціонування конкретно жіночих громадських організацій м. Києва, результати проведеного інтерв'ювання вказують на збереження ключового значення феміністичних ідей у діяльності жіночих ГО, не зважаючи на наявні виклики та тенденції. В цьому випадку важливу роль грає спосіб комунікації жіночих громадських організацій як акторів руху із населенням: феміністичні ідеї, якими керуються жіночі ГО, засновуються на правах людини будь-якої статі чи гендеру як основній цінності.⁹⁵ Таким чином звернення до цієї цінності співвідноситься із актуальними для українського

---

⁹² Додаток 1. С. 62-63.

⁹³ Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. *Philanthropy of Ukraine*. 2024. С. 11.

⁹⁴ Валенчук П. Труднощі ідеологічного позиціонування: війна як основа для формування нових політик та підходів до політичного лідерства в Україні. *Гуманітарний вісник*. Вип. 36. 2023 р. С. 10-11.

⁹⁵ Андрійчук А. Чому фемінізм потрібен не тільки жінкам? *TEDxKyiv*. Журнал. URL: <https://tedxkyiv.com/magazine/why-feminism-is-not-just-for-women> (Дата звернення: 22.03.2025).

суспільства настроями, адже стан війни створює безпосередню загрозу порушення прав людини, тому їхня цінність пріоритизується.

РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ЖІНОЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ М. КИЄВА У РЕАГУВАННІ НА ВИКЛИКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. Пріоритизація напрямків діяльності жіночих громадських організацій м. Києва під час війни

Функціонування жіночих громадських організацій через умови повномасштабної російсько-української війни зазнало відповідних змін у контексті характеру діяльності. Під час повномасштабного вторгнення українські громадські організації є тими акторами, які відіграють значущу роль у реагуванні на різноманіття спричинених війною криз. Власне жіночі громадські організації в цьому випадку реагують на виклики, які зазнає українське суспільство під час повномасштабного вторгнення, відповідно до «(...) реалізації принципу гендерної рівності та розширенням прав і можливостей жінок».⁹⁶

Умови повномасштабної війни непропорційно впливають на різні групи населення.⁹⁷ Передусім жінки та діти є вразливою категорією в контексті випадків насильства, що загалом визначається одним із методів ведення війни.⁹⁸ Війна має безпосередній вплив на зростання кількості випадків гендерно зумовленого насильства (ГЗН), як прямого, так і непрямого характеру, та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК). Зокрема збільшення через умови війни випадків гендерно зумовленого насильства, яке охоплює і поняття домашнього насильства, пояснюється ризиками зростання рівня агресії в суспільстві, у т. ч. через зростання загального рівня стресу, а також ПТСР та інших конфліктів.⁹⁹ Окрім цього, повномасштабна війна посилює гендерні диспропорції в інших сферах життєдіяльності українського суспільства.

---

⁹⁶ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 422.

⁹⁷ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. С. 14.

⁹⁸ Додаток 1. С. 65-66.

⁹⁹ Гендерно обумовлене насильство в Україні в умовах війни: звіт за результатами оцінки. *World Vision International*. 2024. С. 45. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1ec33O7rN1rxgL9drMlJauMY20emNUVUh/view?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR05GT3ggZSIr5_ZwWi7jWMDvouVHUmf0_dlcfcyBWiwtPJnh2GZzquVU_aem_wIX9Jccte-BpsasLUK-lig (Дата звернення: 13.04.2025)

Це стосується соціально-економічної сфери, розподілу роботи в домашньому господарстві, сфери охорони здоров'я, процесів планування та прийняття рішень на місцевому та національному рівні тощо.¹⁰⁰

З цього випливає, що умови повномасштабної війни та спричинені ними наслідки визначають характер та, відповідно, напрямки діяльності жіночого руху та жіночих громадських організацій м. Києва як його акторів. Власне повномасштабна війна є найбільш значущим фактором, який створив основу для пріоритизації певних напрямків діяльності громадських організацій. Організація ООН Жінки в Україні, Апарат Урядової уповноваженої з гендерної політики України та Робоча група з питань гендерного реагування у гуманітарній діяльності (GiHA) в одному з останніх досліджень діяльності українських жіночих громадських організацій виокремлюють такі основні програмні напрямки: (1) запобігання та реагування на ГЗН, (2) порядок денний «Жінки, мир, безпека», (3) розширення економічних прав і можливостей жінок, (4) адвокація прав жінок та дівчат, (5) послуги у сфері охорони сексуального та репродуктивного здоров'я, (6) участь жінок у політичному та громадському житті, (7) реагування на сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, (8) права та інклюзія осіб з інвалідністю.¹⁰¹ Окрім вище перелічених напрямків діяльності, для ширшого аналізу є доречним додатково виділити ще два напрямки – (9) гуманітарна допомога та (10) психосоціальна підтримка. Така класифікація аргументується тим, що переважна більшість жіночих громадських організацій визначають гуманітарну допомогу та психосоціальну підтримку як окремі програмні напрямки власної діяльності.

Таким чином було сформовано вибірку з 30 жіночих громадських організацій, які є зареєстрованими та проваджують діяльність у м. Києві, та досліджено програмний характер їхньої діяльності під час повномасштабної російсько-української війни на основі виокремлених вище 10 програмних напрямків.

---

¹⁰⁰ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. С. 17-30.

¹⁰¹ Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації.

Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 6.

Вибірка формувалася з урахуванням критеріїв орієнтованості місій громадських організацій на підтримку прав та інтересів жінок, локалізації в м. Києві та активності роботи після лютого 2022 року. Метою цього дослідження було встановити рівень поширеності кожного програмного напрямку в діяльності жіночих громадських організацій м. Києва. Дослідження програмної діяльності жіночих громадських організацій м. Києва відбувалося шляхом контент-аналізу звітів про діяльність громадських організацій, а також публікацій на офіційних вебсайтах та сторінках у соціальних мережах.

При аналізі програмних напрямків діяльності було взято за основу визначення поняття жіночої (правозахисної) організації структурою «ООН Жінки» як організації, *«яка ідентифікує себе як жіноча правозахисна організація та має за основну мету просування гендерної рівності, розширення прав і можливостей жінок та прав людини; або організація, у місії якої зафіксоване просування інтересів і прав жінок та дівчат (або «жінки», «дівчата», «гендер» та інші дотичні терміни згадуються в місії); або організація, у місії або цілях якої зафіксоване завдання зменшувати та трансформувати гендерну нерівність, нерівні владні відносини та просувати позитивні соціальні норми»*.¹⁰²

Таким чином, була досліджена програмна діяльність таких жіночих громадських організацій: ВГО «Жіночий Консорціум України», ВГО «Територія жінок», ГО «Жінки в обороні», ГО «Позитивні дії», ГО «Генерація матерів Лада», ГО «Інститут гендерних програм», ГО «Інформаційно-консультаційний жіночий центр», ГО «Інформаційно-тренінговий центр громадських ініціатив», ГО «Національна рада жінок України», ГО «Нові українські наративи», ГО «Радолода», ГО «Сема Україна», ГО «Смілива Україна» – Arm Women Now, ГО «Спілка жінок міста Києва», ГО «Спілка жінок Солом'янського району міста Києва», ГО «Українська жіноча варта», ГО «Українське об'єднання рівноправ'я», ГО «Інноваційні соціальні рішення», ГО «Новий соціальний

---

¹⁰² Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 5.

вектор», ГС «Спілка жінок України», ВГО "Жінки Батьківщини", ГО «Жіноче об'єднання "Україна"», ВГЖО "Дар Життя", ГО "Ла Страда - Україна", ЖГО "Мар'ям", ВГО "Жінки за майбутнє України", ГО "Дівчата", ГО "Інсайт", ГО «Всеукраїнська Ліга Українських Жінок», ГО «Жіночий ветеранський рух».¹⁰³

Початок повномасштабної російсько-української війни в 2022 році зумовив залучення значної кількості українських жіночих громадських організацій до надання гуманітарної допомоги населенню. Результати оперативного гендерного аналізу ситуації в Україні, проведеного міжнародною організацією CARE у 2023 році, свідчать про те, що до початку повномасштабного вторгнення жіночі ГО, які наразі надають гуманітарну допомогу, не були гуманітарними організаціями. Таким чином саме початок повномасштабної війни став фактором спрямування роботи жіночих громадських організацій на підтримку населення України в забезпеченні базових потреб.¹⁰⁴

Це міркування також підтверджують дані, отримані за результатами проведеного експертного інтерв'ю з головою однієї з київських жіночих громадських організацій, яка очолює консорціум різних жіночих ГО: у м. Києві жіночі громадські організації були одними з перших суб'єктів, які долучилися до гуманітарного реагування.¹⁰⁵ Відповідно була сформульована така нульова гіпотеза (H0): гуманітарна допомога є найбільш пріоритетним напрямком у діяльності жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабної російсько-української війни.

---

¹⁰³ Коаліція «1325. Київ». Гендерні практики міста Києва. *Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА*. Режим доступу: <https://www.geo-kyiv.com/posts/koaliciya-1325-kiyiv> (Дата звернення 29.04.2025)

¹⁰⁴ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. С. 31.

¹⁰⁵ Додаток 1. С. 64.

Графік 1. Основні програмні напрямки діяльності жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабної російсько-української війни., узагальнено авторкою на основі контент-аналізу звітів про діяльність, публікацій на вебсайтах і сторінках на соціальних платформах жіночих громадських організацій м. Києва

Результати проведеного дослідження напрямків діяльності жіночих ГО у м. Києві демонструють, що найбільш поширеним наразі програмним напрямком діяльності є Порядок денний «Жінки, мир, безпека». Такий напрямок міститься у діяльності переважної більшості жіночих громадських організацій – 26 організацій з 30. Порядок денний «Жінки, мир, безпека» в контексті програмного напрямку визначається організацією ООН Жінки як дії, спрямовані на підтримку представництва жінок та повномірної їхньої участі в процесах миробудування. До цього поняття зокрема відноситься: запобігання конфліктам та захист прав жінок під час їхньої тривалості, орієнтованість на закриття особливих потреб жінок у контексті конфлікту, а також залучення жінок у процеси постконфліктного відновлення.¹⁰⁶ Таким чином цей напрямок має достатньо широкий програмний характер – до нього входить спектр послуг, які стосуються реалізації прав жінок в умовах збройного конфлікту.

¹⁰⁶ Жінки, мир та безпека. UN Women Україна. Режим доступу: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka> (Дата звернення: 16.04.2025)

До інших поширених серед жіночих громадських організацій м. Києва програмних напрямків діяльності відносяться психосоціальна підтримка, за яким працюють 20 організацій з досліджених, політична та громадська участь жінок (18 організацій), адвокація прав жінок та дівчат (17 організацій) та розширення економічних прав та можливостей жінок (14 організацій). З іншого боку, за напрямком гуманітарної допомоги, як за окремим програмним напрямком, працюють 12 досліджуваних організацій, що суперечить сформованій вище гіпотезі про найбільший рівень поширеності цього напрямку.

Такі показники обґрунтовується переважно двома факторами – доцільністю в контексті сталості результатів діяльності та географічним чинником. По-перше, у реагуванні на кризу важливе значення має підтримка постраждалого населення в сенсі надання ресурсів для можливості управління власним життям та сталого розвитку, на противагу наданню гуманітарної допомоги (наприклад, продуктових, гігієнічних наборів чи грошової допомоги), що можуть задовольнити базові потреби людини, проте не сприяють сталому відновленню та системному розв’язанні викликів.¹⁰⁷ Це пояснює більший рівень поширеності таких програмних напрямків серед жіночих громадських організацій, як розширення економічних можливостей жінок, підтримка політичної та громадської участі жінок, а також психосоціальна підтримка. Ці напрямки орієнтовані на підтримку постраждалих від війни жінок через надання можливостей долучення до тих ресурсів і процесів, які дозволять жінкам самостійно задовольняти власні потреби й по завершенню втручання громадських організацій завдяки підвищеній економічній незалежності, участі в громадській активності тощо. *«(...) Для нас важливо, щоб людина могла управляти своїм життям, щоб вона могла вийти на те, що вона сама може вибрати місце, де вона хоче жити. Тобто, щоб вона мала доступ до роботи, яка зможе забезпечити ресурси для її родини, щоб були створені умови, щоб жінка могла працювати»*, – зазначає голова однієї з Київських жіночих ГО.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ Додаток 1. С. 67-69.

¹⁰⁸ Там само, С. 70.

По-друге, в цьому випадку варто звернути уваги на локалізацію досліджуваних жіночих громадських організацій. Населення м. Києва станом на початок 2025 року має меншу відносно населених пунктів, що перебувають територіально ближче до лінії фронту, потребу в отриманні гуманітарної допомоги, адже є в цьому контексті менш вразливим. Натомість у м. Києві від початку повномасштабного вторгнення проживає значна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО): у квітні 2025 року в м. Києві за даними Міністерства соціальної політики офіційно зареєстровано 421 755 ВПО, з яких 59% – жінки.¹⁰⁹ На основі результатів дослідження, проведеного Українським Жіночим Фондом та ГО «Ла Страда», у 2024 році був сформований Гендерний профіль м. Києва. Відповідно до даних Гендерного профілю, кількість офіційно зареєстрованих безробітних жінок у столиці, зокрема безробітних ВПО, має тенденцію до зростання. Зі свого боку, частка безробітних жінок переважає частку безробітних чоловіків.¹¹⁰ Дані дослідження потреб та умов проживання ВПО в Києві, проведеного БФ «Рокада» у 2024 році, свідчать про те, що 87% опитаних ВПО планують залишатися жити в столиці.¹¹¹

Таким чином з початку повномасштабного вторгнення населення м. Києва, пріоритетно жінки як вразлива категорія населення в контексті кризи, мають потребу тих видах підтримки, які створювали б сприятливі умови та стимулювали б відновлення, орієнтоване на сталість. Зокрема значна кількість жінок ВПО у м. Києві стикається з викликами щодо житла, працевлаштування та доступу до медичних послуг. Загалом процес адаптації переміщених осіб до нового середовища характеризується підвищеним рівнем стресу, що зокрема пояснює потребу в психосоціальній підтримці.¹¹² Натомість кількість осіб працездатного віку є найбільшою серед ВПО в м. Києві та становила 242.7 тис. осіб у 2023 році, що, відповідно, зумовлює потребу програмної діяльності в

---

¹⁰⁹ Внутрішньо переміщені особи. Аналітика. Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України. Режим доступу: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> (Дата звернення: 18.04.2025)

¹¹⁰ Гендерний профіль м. Києва / у межах проекту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. С. 20.

¹¹¹ Котик Л. Потреби та умови проживання внутрішньо переміщених осіб у Києві: виклики інтеграції та можливості їх подолання. Рокада. Київ, 2024. С. 12.

¹¹² Там само, С. 4.

напрямку працевлаштування.¹¹³ Отже, жіночі громадські організації м. Києва ґрунтуючись на вище перелічених факторах пріоритизують відповідні програмні напрямки власної діяльності.

Графік 2. Кількість внутрішньо переміщених осіб у розрізі категорій, тис. осіб, 2023 р.

Джерело: Гендерний профіль м. Києва / у межах проєкту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. С. 5.

Розглядаючи рівень поширеності напрямків запобігання та реагування на ГЗН, реагування на СПНК, за якими діють 10 та 7 з досліджуваних організацій відповідно, можна зробити висновок, що ці напрямки є менш поширеними відносно інших. Актуальним обґрунтуванням таких показників є зменшення фінансової допомоги українському громадському сектору від США, яка складала значну частину бюджетів правозахисних та жіночих організацій.¹¹⁴ Таким чином проведене організацією ООН Жінки дослідження показує, що після призупинення постачання частини фінансової підтримки до України від США у січні-лютому 2025 року найбільш негативно вплинуло на програми з протидії ГЗН – понад 60% українських жіночих громадських організацій скоротили або призупинили надання послуг за цим напрямком. Отже, залежність від зовнішнього фінансування, що є характерним для українських громадських організацій, є причиною викликів у цьому випадку й також стало одним із

¹¹³ Гендерний профіль м. Києва / у межах проєкту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. С. 5.

¹¹⁴ Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 3.

чинників пріоритизації програмних напрямків діяльності жіночими громадськими організаціями м. Києва.¹¹⁵

Найменш поширеними програмними напрямками діяльності серед досліджуваних жіночих громадських організацій м. Києва є сексуальне та репродуктивне здоров'я, за яким працюють 6 організацій, і права та інклюзія осіб з інвалідністю (2 організації). Варто зазначити, що низький рівень поширеності напрямку прав та інклюзії осіб з інвалідністю пояснюється тим, що переважна більшість жіночих організацій м. Києва впроваджують діяльність стосовно реалізації прав осіб із інвалідністю опосередковано в інших програмних напрямках діяльності, зокрема, наприклад, в адвокації прав жінок та дівчат. Натомість як окремий програмний напрямок діяльності його виділяють переважно ті жіночі громадські організації, загальна місія яких стосується спеціалізовано питання підтримки реалізації прав осіб з інвалідністю.

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновок, що пріоритизація та рівень поширеності різних програмних напрямків діяльності жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабної війни знаходиться під впливом декількох факторів, серед яких основним можна визначити специфіку актуальних потреб постраждалого від війни населення. Результати дослідження показують, що серед жіночих громадських організацій м. Києва гуманітарна допомога як окремий програмний напрямок не є найпоширенішим. Отже, нульова гіпотеза (H₀) відхиляється та приймається альтернативна гіпотеза (H_a): найпоширенішим програмним напрямком серед жіночих ГО в м. Києві є Порядок денний «Жінки. Мир, безпека».¹¹⁶

Окрім цього, хоча з початком повномасштабного вторгнення значна кількість жіночих громадських організацій долучилися до надання різноманітних

---

¹¹⁵ Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 3.

¹¹⁶ Жінки, мир та безпека. UN Women Україна. Режим доступу: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka> (Дата звернення: 16.04.2025)

переважно соціальних послуг постраждалому населенню,¹¹⁷ наразі одними з найбільш поширених програмних напрямків є ті, що підтримують сталий розвиток жінок у низці сфер життєдіяльності. Таким чином пріоритетним фокусом діяльності жіночих громадських організацій у м. Києві є орієнтованість на сталість та реагування на виклики війни шляхом підсилення представництва жінок та захисту їхніх прав у контексті тривалого збройного конфлікту.¹¹⁸ Ще одним фактором впливу на програмні напрямки громадських організацій є рівень фінансування з боку зовнішніх донорів, від якого значною мірою є залежними бюджети українських ГО загалом. Скорочення фінансування таким чином може спричинити неспроможність жіночих організацій проваджувати діяльність за конкретним напрямком, як у випадку скорочення діяльності жіночих ГО за напрямком реагування на ГЗН через призупинення фінансової підтримки від США.¹¹⁹

2.2. Особливості взаємодії жіночих громадських організацій м. Києва з державним сектором в реалізації діяльності

Окрім рис програмного характеру діяльності жіночих громадських організацій м. Києва в ролі акторів жіночого руху, важливе значення для дослідження особливостей функціонування в умовах повномасштабної війни також має взаємодія громадських організацій з іншими суб'єктами поза межами громадського сектору. В цьому випадку, при розгляді жіночого руху з перспективи суспільно-політичного руху, особливу роль грають відносини з державним сектором в м. Києві та характер реакції державної влади на діяльність руху.¹²⁰

---

¹¹⁷Додаток 1. С. 72.

¹¹⁸ Жінки, мир та безпека. UN Women Україна. Режим доступу: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka> (Дата звернення: 16.04.2025)

¹¹⁹ Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 3.

¹²⁰ Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 106.

Власне поняття суспільно-політичного руху є безпосередньо пов'язаним із поняттям колективної дії таким чином, що рух, разом із групами індивідів та подіями, є однією з одиниць дослідження колективної дії.¹²¹ Американський соціолог Тіллі Ч. визначає поняття колективної дії як спільні дії індивідів, які спрямовані на досягнення спільних інтересів. Явище колективної дії формується як результат змін комбінацій інтересів, організації, мобілізації та можливостей – ці поняття, разом із власне колективною дією, є п'ятьма компонентами колективної дії в ширшому розумінні цього поняття.¹²² Водночас дослідник неодноразово зазначає, що дискусія про поняття колективної дії в цьому контексті часто стосується порушення питань *«про добро і зло, справедливість і несправедливість, надію і безнадію»*.¹²³ Тобто, звертаючись також і до окреслених Діані М. умов функціонування суспільно-політичного руху, в більшості випадків мова йде про участь у політичному або соціальному конфлікті. У випадку сучасного українського жіночого руху участь у такому політичному та соціальному конфлікті полягає в спрямованості на розв'язання проблеми гендерної нерівності в різних її проявах, що наразі має тенденцію до загострення через наявні події повномасштабної російсько-української війни.¹²⁴

Відповідно, державні уряди продукують різну реакцію на різні типи таких колективних дій, а також різну реакцію відповідно до груп індивідів, які здійснюють цю колективну дію.¹²⁵ Тіллі Ч. визначає як базову одиницю вивчення колективних дій саме поняття групи населення, натомість поняття суспільно-політичного руху є більш складним в цьому випадку. Якщо при розгляді поняття групи увага більшою мірою концентрується на спільній структурі та спільних переконаннях, в контексті суспільно-політичного руху мова йде про групу індивідів, які об'єднані прихильністю до спільного набору переконань.¹²⁶ Іншими словами, таке визначення суспільно-політичного руху обґрунтовується

---

¹²¹ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 8-9.

¹²² Там само, С. 7.

¹²³ Там само, С. 5.

¹²⁴ Diani M. *Networks and Social Movements: A Research Programme*. *Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action* / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 300.

¹²⁵ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 106.

¹²⁶ Там само, С. 8-9.

тим, що за умови продовження групою власної діяльності, яка керується тими ж переконаннями, рух продовжує існувати навіть у випадку якісної зміни складу групи індивідів.¹²⁷

Саме жіночий рух в цьому випадку є яскравим прикладом тривалого періоду функціонування у вигляді суспільно-політичного руху: жіночий рух зазнавав значних змін відносно власного складу та внутрішньої організації, проте в контексті дії його існування продовжувалося. *«Автори, які пишуть історію жіночого руху, часто включають до своїх праць героїнь минулого, які значно відрізнялися від сучасних активісток за переконаннями та особистими рисами, але їхні дії були схожими або мали подібні наслідки»* – зазначає Тіллі Ч.¹²⁸

Повертаючись до різноманіття типів реакцій урядів на колективні дії акторів суспільно-політичних рухів, необхідно звернутися власне на теоретичний поділ Тіллі Ч. урядів на репресивні уряди та толерантні уряди. Власне репресивність влади щодо здійснених певними групами індивідів колективних дій не є доречним розглядати в площині більшого чи меншого ступеня, адже репресивність як така є вибірковою та містить комбінацію кількох елементів: власне репресій, толерантності та сприяння¹²⁹. Отже, *«уряди вибірково реагують на різні групи та різні види дій»*.¹³⁰ Таким чином, загалом є чотири типи реакцій держави на колективні дії, що зображені на діаграмі нижче: репресії, толерантність, сприяння та примус. Відповідно до типу реакції влада підвищує вартість колективних дій певних груп індивідів або зменшує їхню вартість. Сприяння може відбуватися у два основні способи, а саме шляхом зменшення складності мобілізації й здійснення колективних дій та шляхом надання акторам руху позитивних стимулів до мобілізації та колективної дії.¹³¹ Власне таким тип реакції, як примус, по суті є крайньою формою сприяння, адже він виражається у вигляді «покарання» за невиконання певних дій замість надання «винагороди».

---

¹²⁷ Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 9-10.

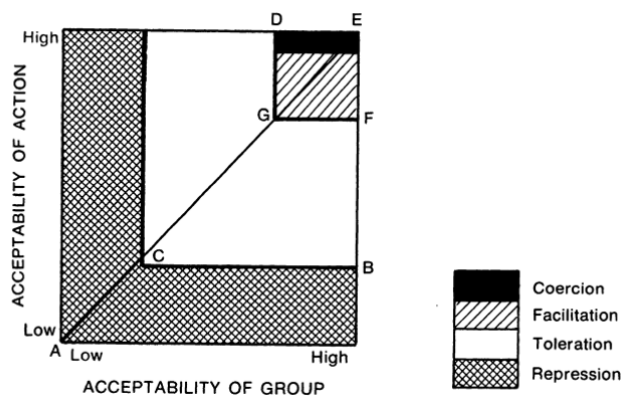
¹²⁸ Там само, С. 10.

¹²⁹ Там само, С. 106.

¹³⁰ Там само, С. 106.

¹³¹ Там само, С. 106-107.

Толерантність як тип реакції уряду розташована між репресіями та сприяння. Важливо зазначити, що в цьому випадку толерантність визначається загалом як відсутність як позитивної, так і негативної реакції держави на дії акторів руху: «(...) уряд ніяк не перешкоджає їм та не допомагає». Власне репресії застосовуються в тому випадку, коли дія є менш, прийнятною ніж В, не залежно від того, якою саме групою індивідів ця дія була здійснена.¹³²

Рисунок 1. Репресії, толерантність, сприяння та примус.

Джерело: Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 107.

Розглядаючи функціонування жіночих громадських організацій у м. Києві в ролі акторів жіночого руху, можна визначити, що в цьому випадку з боку уряду та місцевої влади м. Києва наявний тип реакція на колективні дії, який знаходиться на перетині типу сприяння та толерантності.¹³³ Відповідно до умов повномасштабної російсько-української війни та зокрема зменшення кількості персоналу в державних органах, наразі є актуальними виклики для державного сектору стосовно вирішення наявних суспільних проблем, що через війни набувають більш гострого та складного характеру. З цього випливає, що наразі державний сектор є зацікавленим у підтримці з боку громадського сектору задля пом'якшення зазначених вище викликів: передача певних функцій державних органів, особливо тих, які є дотичними до соціальної сфери, зокрема стосовно

¹³² Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 107.

¹³³ Там само, С. 106-107.

реалізації гендерної рівності в українському суспільстві, визначається позитивним кроком.¹³⁴

З іншого боку, українська дослідниця Ніколайчук К. А. зазначає, що взаємодія жіночих громадських організацій та акторів державного сектору характеризується відносинами патерналізму, що обґрунтовується «пострадянською політичною культурою».¹³⁵ Таким чином ці відносини можна розглядати з двох перспектив. По-перше, при формуванні державної політики представники державного сектору залучають громадські організації до процесу вироблення та ухвалення політичних рішень з метою підвищення легітимності власних рішень. Натомість, по-друге, жіночі громадські організації спрямовують зусилля на отримання підтримки з боку держави в реалізації діяльності.¹³⁶ Патерналізм у цьому випадку найбільший прояв має у визначенні органами державної влади порядку денного публічної політики та фінансовій підтримці саме лояльних до себе жіночих громадських організацій, таким чином створюючи «сприятливе громадське середовище» навколо себе. Відповідно напрацювання в цьому випадку на перший погляд є результатами партнерства державного та громадського секторів, проте в дійсності спрямованість діяльності першочергово є визначеною саме державним сектором. Отже, розглядаючи взаємодію держави та жіночих громадських організацій з цієї перспективи, визначається: *«(...) жіночі організації не конкурують з владою у пропонуванні шляхів вирішення соціальних проблем, а підлаштовуються під політичну кон'юнктуру та потреби»*.¹³⁷

Сучасний розвиток українського жіночого громадського сектору в м. Києві, зокрема в контексті взаємодії з урядом та місцевою владою, певною мірою не збігається із викладеною вище думкою. Основним прикладом успішної співпраці жіночих громадських організацій із державним сектором у м. Києві та реального

---

¹³⁴ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 411-412.

¹³⁵ Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасній Україні. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 39.

¹³⁶ Там само, С. 39.

¹³⁷ Там само, С. 39.

впливу на публічну політику, є спільна діяльність у межах створеної коаліції «Київ 1325». Ця коаліція у м. Києві була оновленою у 2023 році як неформальне об'єднання, що спрямовує діяльність на реалізацію Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека» у відповідному регіоні. Власне в межах цієї коаліції відбувається взаємодія представників громадського сектору та державної влади, а також, відповідно до основного фокусу резолюції, представники сектору безпеки та охорони, медіа та окремі громадські активісти.¹³⁸

Таким чином, до коаліції «Київ 1325» окрім громадських організацій, що працюють у напрямку реалізації принципу гендерної рівності, із представників державного сектору офіційними партнерами також є Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА, Міжфракційне об'єднання «Київ – за рівні можливості», Київський міський центр соціальних служб, Київський міський центр гендерної рівності, Київський міський центр зайнятості, Департамент головної інспекції та дотримання прав людини та інші структури.¹³⁹ Важливо зазначити, що, хоча коаліція була створена певною мірою відповідно до наявного запиту влади, громадські організації будують взаємодію на основі також і на принципі моніторингу. Відповідно, з одного боку, жіночі громадські організації беруть участь у розробці документів та політик, проте, з іншого боку, вони в ролі суб'єктів громадського контролю залишаються критичними та автономними відносно влади, і в разі невідповідності їхнім цінностям, пріоритетам та ідеям використовують даний простір для адвокаційної діяльності.¹⁴⁰

Власне управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА в контексті взаємодії із громадськими організаціями визначає наступні функції зі свого боку: (1) «Забезпечує

---

¹³⁸ Андрушко О. Коаліції 1325: як громадським організаціям ефективно співпрацювати з владою? *50vidsotkiv*. Режим доступу: <https://surl.li/cgjpxs>. (Дата звернення: 30.04.2025)

¹³⁹ Коаліція «1325. Київ». Гендерні практики міста Києва. *Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА*. Режим доступу: <https://www.geo-kyiv.com/posts/koaliciya-1325-kiyiv> (Дата звернення 29.04.2025)

¹⁴⁰ Андрушко О. Коаліції 1325: як громадським організаціям ефективно співпрацювати з владою? *50vidsotkiv*. Режим доступу: <https://surl.li/cgjpxs>. (Дата звернення: 30.04.2025)

консультативну допомогу громадським об'єднанням у сфері гендерної рівності та протидії дискримінації за ознакою статі в розробленні проектів з використанням коштів міського бюджету та їх реалізації; проводить конкурси проектів для реалізації програм та завдань управління, ініціює створення робочих та експертних груп»¹⁴¹; (2) «Вживає заходи з удосконалення форм і засад соціального партнерства виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) з громадськими об'єднаннями у сфері гендерної рівності та протидії дискримінації м. Києва»¹⁴²; (3) «Співпрацює з громадськими об'єднаннями та міжнародними неурядовими організаціями щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі»¹⁴³. Окрім цього, в цьому напрямку також впроваджує активну діяльність Апарат Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, одним із основних завдань якого відповідно до Постанови Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики Кабінету Міністрів України є «співпраця та взаємодія з громадянським суспільством з питань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства».¹⁴⁴

Таким чином, у цьому випадку з перспективи реакції уряду та місцевої влади м. Києва на колективні дії жіночих громадських організацій в ролі акторів жіночого руху чітко простежується такий тип реакції, як сприяння. Це обґрунтовується тим, що державний сектор в м. Києві спрямовує власну діяльність на зменшення складності здійснення колективних дій акторами жіночого руху, адже, як було зазначено вище, в м. Києві формується доволі ефективний простір для взаємовигідної комунікації та діяльності обох сторін.¹⁴⁵ Натомість, звертаючись до визначення Тіллі Ч., такий тип реакції пояснюється не мотивом уряду знизити

---

¹⁴¹ Основні функції управління з питань гендерної рівності. Гендерні практики міста Києва. *Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА*. Режим доступу: <https://www.geo-kyiv.com/about> (Дата звернення: 02.05.2025)

¹⁴² Там само. (Дата звернення: 02.05.2025)

¹⁴³ Там само. (Дата звернення: 02.05.2025)

¹⁴⁴ Кабінет Міністрів України. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: постанова від 7 черв. 2017 р. № 390. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2017-%D0%BF#Text>

¹⁴⁵ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 106-107.

таким чином вартість здійснених іншими групами колективних дій через сприяння колективним діям акторів жіночого руху.¹⁴⁶ Скоріше сприяння в цьому випадку можна пояснити наявною потребою реагування на виклики гендерної нерівності в м. Києві, що значно загострилися з початком повномасштабного вторгнення.

З іншого боку, ефективність співпраці представників громадського сектору та державного сектору в м. Києві можна пояснити особливістю роботи місцевої влади в столиці. Так, отримані дані під час інтерв'ювання голови однієї з жіночих громадських організацій м. Києва свідчать, що місцева влада м. Києва була однією з перших відкритою до співпраці в напрямку реалізації принципу гендерної рівності й до початку повномасштабного вторгнення – громадські організації переважно отримували підтримку з боку державного сектору в цьому напрямку. *«Київські державні органи, мабуть, завжди підтримувала таку певну феміністичну ідею»* – зазначала респондентка.¹⁴⁷

Натомість умови функціонування під час тривалої повномасштабної війни зумовили виникнення особливостей, які стосуються певних обмежень провадження діяльності жіночими громадськими організаціями зі сторони держави: так результати проведеного організацією CARE International дослідження вказують на те, що, в контексті гуманітарного реагування, на державному рівні зростають виклики стосовно впливу на формальні процеси ухвалення рішень. Це обґрунтовується більшим рівнем централізації державної влади на чолі з президентом, а також значну роль військових в урядуванні.¹⁴⁸

Також наявний виклик у взаємодії жіночих громадських організацій та уряду, який є пов'язаним із зазначеним вище призупиненням надання фінансової допомоги США українському громадському сектору. В цьому випадку проблема полягає у тому, що призупинення фінансування спричиняє негативний вплив на адвокаційну діяльність жіночих ГО, що, зі свого боку, створює ризик зменшення

---

¹⁴⁶ Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 106-107.

¹⁴⁷ Додаток 1. С. 78.

¹⁴⁸ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. CARE International. 2023. С. 31-32.

рівня пріоритетності аспекту гендерної рівності з перспективи українського уряду та, відповідно, стане причиною зменшення підтримки та надання ресурсів жіночим ГО державним сектором.¹⁴⁹ Таким чином створюється «замкнуте коло», де ключову роль грає спроможність жіночих громадських організацій здійснювати адвокаційну діяльність.

Враховуючи ці виклики стосовно проведення адвокаційної діяльності, можна визначити, що в цьому випадку при розгляді типу реакції уряду на колективні дії жіночих громадських організацій в ролі акторів жіночого руху в м. Києві спостерігається також тенденція такого типу реакції, як толерування. Відповідно до визначення Тіллі Ч., толерування передусім означає відсутність позитивної та негативної реакції уряду на колективні дії груп як такої.¹⁵⁰ Хоча таку ситуацію можна окреслити як перешкоджання здійснення діяльності, у випадку наявних труднощів жіночих громадських організацій впливати на процес розробки та ухвалення політичних рішень мова йде саме про толерування, адже фактично в контексті адвокації така реакція означає певним чином ігнорування діяльності та напрацювань жіночих ГО в цьому напрямку стосовно деяких питань.¹⁵¹ Тенденція до такого типу реакції, як було зазначено вище, обґрунтовується з перспективи загального зростання рівня централізації державної влади відповідно до функціонування в умовах війни.¹⁵²

Підбиваючи підсумки, можна зробити висновок, що роль жіночих громадських організацій під час повномасштабної війни полягає зокрема у виконанні функцій, які стосуються соціальної сфери, зокрема власне реалізації принципу гендерної рівності. Державний сектор, зі свого боку, зацікавлений у передачі певних функцій в цьому напрямку громадським організаціям відповідно до наявного

---

¹⁴⁹ Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. С. 12.

¹⁵⁰ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 107.

¹⁵¹ Там само, С. 107.

¹⁵² Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. С. 31-32.

загострення викликів у наданні населенню послуг у соціальній сфері через тривалу повномасштабну війну для більш ефективного реагування на них.¹⁵³

Беручи за основу аналізу класифікацію типів реакцій уряду на колективні дії акторів суспільно-політичного руху американського соціолога Тіллі Ч., було визначено, що взаємодію в м. Києві жіночих громадських організацій та державного сектору найбільш доречно розглядати як сприяння уряду діяльності жіночих ГО.¹⁵⁴ Це зумовлено передусім фактором наявності потреби у ефективному реагуванні на спричинені гендерною нерівністю виклики в суспільстві, що набули більш загостреного характеру через війну. Взаємодія громадських організацій та державного сектору в реалізації принципу гендерної рівності обґрунтовується відповідними нормативно-правовими актами. Поступове створення у м. Києві ефективного простору взаємодії громадського та державного сектору стосовно питання гендерної рівності під час повномасштабної війни найбільше виражається у функціонуванні коаліції «Київ 1325». Натомість також спостерігається тенденція до застосування урядом такого типу реакції, як толерування, особливо в контексті здійснення жіночими ГО адвокаційної діяльності в гуманітарних аспектах, що пояснюється загальним характером функціонування уряду під час повномасштабної війни.¹⁵⁵

---

¹⁵³ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 411-412.

¹⁵⁴ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 106-107.

¹⁵⁵ Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. С. 31-32.

РОЗДІЛ 3. ЖІНОЧИЙ РУХ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Окрім об'єктивних мотивів українського уряду та місцевої влади м. Києва підтримувати діяльність жіночих громадських організацій як суб'єктів жіночого руху задля більш ефективного реагування на виклики повномасштабної війни, варто розглянути цей аспект також з точки зору євроінтеграційного курсу України. Питання реалізації принципу гендерної рівності відноситься до ключових цінностей Європейського Союзу. Європейська інтеграція є визначеним у Конституції геополітичним напрямком України. Наразі процес євроінтеграції в контексті комунікації України та Європейського Союзу набув більш активного характеру відповідно до пов'язаних із повномасштабною російсько-українською війною питань.¹⁵⁶ Таким чином, в умовах війни продовжується реалізація євроінтеграційного курсу, що безпосередньо впливає на середовище функціонування жіночого руху та жіночих громадських організацій як його суб'єктів.¹⁵⁷

Розглядаючи цей аспект, необхідно також звернутися до затвердженої Генеральною Асамблеєю ООН резолюції № 70/1 «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», де як одна із Цілей визначене *«забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат»*.¹⁵⁸ На основі Цілей сталого розвитку в Україні було розроблено та схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Власне ця Стратегія має ключове значення у виконанні завдань

---

¹⁵⁶ ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ СПІЛЬНОТ: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 09 листопада 2023 р.). Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Київ. 2023. С. 27.

¹⁵⁷ Там само, С. 28.

¹⁵⁸ Цит. за Посібник із надання високоякісних муніципальних послуг із врахуванням гендерного аспекту "Моя гендерно чутлива громада". ЮрФем. 2022. С. 5.

стосовно аспекту гендерної рівності в контексті реалізації Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу.¹⁵⁹

Окрім цього, в аналізі взаємодії в м. Києві жіночих громадських організацій та державного сектору, важливе значення має Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад.¹⁶⁰ Її підписання «(...) дозволяє органам місцевого самоврядування публічно продемонструвати відданість принципам рівності жінок і чоловіків та зобов'язання реалізовувати їх на території своєї діяльності».¹⁶¹ Після початку повномасштабного вторгнення влітку 2022 року був прийнятий Закон «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами».¹⁶² Таким чином, згідно із цим нормативно правовим актом окреслено, що застосування Україною Конвенції буде відбуватися у відповідності до визначених Конституцією норм, цінностей та принципів, «(...) зокрема щодо захисту прав людини та основних свобод, рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, гендерної ідентичності, формування відповідального материнства та батьківства, підтримки сім'ї та охорони дитинства».¹⁶³

Отже, в межах євроінтеграційного процесу Україна набула низку міжнародних зобов'язань щодо реалізації принципу гендерної рівності. Очевидно, цей аспект стосується і українських жіночих громадських організацій, основним фокусом яких є спрямованість діяльності на забезпечення рівних прав та можливостей представників та представниць обох гендерів.¹⁶⁴ Таким чином, відповідно до перелічених вище нормативно правових актів, надання послуг у соціальній сфері

---

¹⁵⁹ Посібник із надання високоякісних муніципальних послуг із врахуванням гендерного аспекту "Моя гендерно чутлива громада". ЮрФем. 2022. С. 6.

¹⁶⁰ Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад від 01.05.2006. Режим доступу: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/hartiya_ukr.pdf

¹⁶¹ Посібник із надання високоякісних муніципальних послуг із врахуванням гендерного аспекту "Моя гендерно чутлива громада". ЮрФем. 2022. С. 7.

¹⁶² Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>

¹⁶³ Посібник із надання високоякісних муніципальних послуг із врахуванням гендерного аспекту "Моя гендерно чутлива громада". ЮрФем. 2022. С. 7.

¹⁶⁴ Тукаленко І. А. Лекція на тему: "Фемінізм як політичний рух та ідеологія". Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 563.

на місцевому рівні (на рівні громад) мають надаватися включно із гендерним компонентом. Відповідно з урахуванням такого компоненту при наданні населенню послуг власне послуги визначаються як гендерно чутливі. Іншими словами, це послуги, *«які відповідають потребам і пріоритетам жінок та чоловіків з урахуванням їх віку, стану здоров'я, інвалідності, етнічної належності, сексуальної орієнтації та соціального контексту»*.¹⁶⁵

Власне у запровадженні послуг такого характеру на місцевому рівні держава є зацікавленою в залученні громадських організацій, адже, як було зазначено у попередньому розділі, саме жіночі громадські організації виконують цю функцію ефективно через більшу кількість відповідного кваліфікованого персоналу та загалом через вищий рівень гендерної чутливості у власній діяльності.¹⁶⁶ Беручи до уваги ситуацію на місцевому рівні у м. Київ, в контексті меж європейської інтеграції варто передусім зазначити про розроблені Київською міською державною адміністрацією та затверджені План дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021–2023 роки¹⁶⁷ та, згодом, відповідний план на 2024–2026 роки.¹⁶⁸

Деякі положення цих нормативно правових актів безпосередньо стосуються залучення громадських об'єднань відповідної спеціалізації. Таким чином, для жіночих громадських організацій у м. Києві створюється з цієї перспективи більш сприятливе середовище для функціонування як акторів жіночого руху. У Плані дій на 2021–2023 роки одним із заходів було визначено «підвищення рівня

---

¹⁶⁵ Іваніна Т., Кисельова О., Колодій М. Гендерно орієнтоване врядування: практ. посіб. Київ: Вид.-поліграф. компанія «Юстон», 2021. С. 104.

¹⁶⁶ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. С. 412.

¹⁶⁷ Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021-2023 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_planu_diy_z_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_kharti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_mista_kiyeva_na_20212023_roki/blkzy9m34x_km_da_475/

¹⁶⁸ Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2024-2026 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/kivrada_zatverdila_plan_diy_iz_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_kharti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_kiyeva_na_2024-2026_roki/

компетентності посадових осіб виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) з питань реалізації гендерної політики».¹⁶⁹ Відповідно до Плану, саме в межах реалізації цього заходу було заплановане залучення громадських об'єднань найбільшого рівня відносно інших заходів. Так, залучення громадських організацій передбачалося при: (1) проведенні систематичних заходів (семінари, круглі столи, тренінги тощо) «(...)щодо підвищення рівня обізнаності спеціалістів структурних підрозділів виконавчого органу Київської міської ради та районних у м. Києві державних адміністрацій, відповідальних за протидію насильству за ознакою статі та торгівлю людьми (...);¹⁷⁰ (2) проведенні систематичних заходів стосовно «(...)сприяння рівноправній участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень, підвищення лідерських навичок та компетенцій жінок (...);¹⁷¹ (3) проведенні заходів, спрямованих на підтримку ролі жінок на ринку праці та в підприємстві; (4) участі в реалізації «(...) проєктів у сфері гендерної політики, економіки, протидії насильству та дискримінації за ознакою статі».¹⁷² Окрім цього, в межах заходу «забезпечення комплексних послуг у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству та дискримінації за ознакою статі, торгівлі людьми, множинній дискримінації» передбачено розширення співпраці з громадськими організаціями, що впроваджують діяльність за відповідним напрямком.¹⁷³

У положеннях Плану дій на 2024-2026 роки безпосередні згадки про громадські об'єднання чи організації відсутні, натомість реалізація переліку заходів стосується прямо та опосередковано громадських організацій відповідної спеціалізації. Так, зокрема, в Плані була передбачена підготовка гендерного профілю м. Києва з урахуванням наслідків впливу війни на жінок та чоловіків, яка в дійсності була імплементована завдяки залучення експертів із жіночих

---

¹⁶⁹ Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021-2023 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_planu_diy_z_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_kharti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_mista_kiyeva_na_20212023_roki/blkzy9m34x_km_da_475/

¹⁷⁰ Там само.

¹⁷¹ Там само.

¹⁷² Там само.

¹⁷³ Там само.

громадських об'єднань: гендерний профіль м. Києва був підготовлений Українським Жіночим Фондом у партнерстві з ГО «Ла Страда – Україна» та за підтримки Бюро з питань демократії, прав людини та праці (DRL) Державного департаменту США у 2024 році.¹⁷⁴ Також заходи цього Плану загалом орієнтовані на підтримку розширення можливостей роботи жіночих громадських організацій, зокрема залучення до адвокаційної діяльності, організації навчальних заходів для працівників державного сектору, проведення інформаційної діяльності тощо.¹⁷⁵

Цікаво розглянути особливості реакції уряду на колективні дії (за визначенням Тіллі Ч.) жіночих громадських організацій м. Києва як акторів жіночого руху не з точки зору об'єктивної потреби в більш ефективному реагуванні на виклики повномасштабної війни, а з точки зору сприяння уряду діяльності жіночих ГО, яке зумовлено саме міжнародними зобов'язаннями України та загалом процесом євроінтеграції, що власне активізувався на новому рівні після початку повномасштабного вторгнення.¹⁷⁶ Таким чином, сприяння з боку українського уряду відбувається не з метою зниження вартості колективних дій інших груп, а саме відповідно до імплементації певних міжнародних зобов'язань, передусім в межах євроінтеграційного процесу.¹⁷⁷

Залучення жіночих громадських організацій м. Києва до розвитку надання послуг населенню в соціальній сфері в напрямку гендерної чутливості можна розглянути як певний випадок спільного виробництва (co-production), а саме спільного виробництва знань (knowledge co-production), адже в цьому контексті ключову роль грає взаємне використання державним сектором та жіночими громадськими організаціями такого ресурсу, як експертність у відповідних спеціалізаціях. Тобто спільне виробництво знань тут *«(...) передбачає*

---

¹⁷⁴ Гендерний профіль м. Києва / у межах проекту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024.

¹⁷⁵ Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2024-2026 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/kivrada_zatverdila_plan_diy_iz_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_k_harti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_kiyeva_na_2024-2026_roki/

¹⁷⁶ Tilly Ch. From Mobilization to Revolution. New York : Random House, 1978. P. 106-107.

¹⁷⁷ Там само, С. 106-107.

використання знань з різних джерел для вирішення спільних проблем і досягнення взаєморозуміння місцевих проблем»¹⁷⁸, а учасники цього виробництва, зі свого боку, є «активними постачальниками» замість «пасивних отримувачів».¹⁷⁹ Таким чином з ідеалізованої точки зору відбувається взаємодія державного та громадського секторів у межах створення гендерно чутливих послуг у м. Києві.

Отже, можна зробити висновок, що євроінтеграційний курс України, який певною мірою активізувався після початку повномасштабного вторгнення, створює в деяких питаннях більш сприятливе середовище для функціонування жіночого руху та роботи жіночих громадських організацій зокрема. Це обґрунтовується набуттям українським урядом низки міжнародних зобов'язань щодо реалізації принципу гендерної рівності в різних сферах життєдіяльності, що, зі свого боку, позитивно вплинуло на застосування такого типу реакції уряду на колективні дії акторів жіночого руху, як сприяння.¹⁸⁰ Найбільший прояв це має в передбаченні залучення жіночих громадських організацій до реалізації Планів дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва.

---

¹⁷⁸ Khine, P. K., Mi, J., & Shahid, R. (2021). A comparative analysis of co-production in public services. *Sustainability*, 13(12), 6730. P. 4.

¹⁷⁹ Там само, С. 4.

¹⁸⁰ Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. P. 106-107.

ВИСНОВКИ

Жіночий рух є суспільно-політичним рухом, основним фокусом якого є протидія в її різноманітні форм гендерній нерівності, а також вивчення особливостей жіночого становища в різних сферах життєдіяльності, за визначенням Стешин І.О. Зі свого боку, жіночий рух має відмінність від власне феміністичного руху, яка полягає в більшому акценті на практичний аспект діяльності, хоча актори обох рухів є об'єднаними спільною метою та цінностями, на що зокрема вказують дослідниці Карнаух А. А. та Левінська З. С. Жіночі громадські організації визначаються як одні з колективних акторів жіночого руху, що обґрунтовується здійсненням трьох критеріїв функціонування суспільно-політичного руху за Діані М.:

- 1) Жіночі громадські організації є учасниками соціального конфлікту, що аргументується їхньою діяльністю в напрямку емансипації жінок, які, зі свого боку, є депривованою соціальною групою в порівнянні із чоловіками;
- 2) Жіночі громадські організації об'єднані спільними цінностями та ідентичністю як суб'єкти опору гендерній нерівності;
- 3) Зважаючи на добровільність участі індивідів як одну з ключових характеристик функціонування громадського сектору, обмін ресурсів між акторами відбувається шляхом неформальної мережі.

З іншої перспективи, робота жіночих громадських організацій в ролі акторів жіночого руху є складовою складної системи громадського сектору, що, посилаючись на праці Михайловської О., містить різноманіття недержавних акторів, які спрямовані на консолідацію суспільства з метою реалізації суспільних інтересів.

Жіночі громадські організації м. Києва як актори жіночого руху долучаються до процесу конструювання та узгодження фрейму, який, зі свого боку, перебуває в особливому дискурсивному полі, що наділяє його певними рисами. Особливість дискурсивного поля пов'язана із жіночим становищем у межах подій повномасштабної російсько-української війни. Дослідивши «культурні

матеріали», на які спирається фрейм жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабного вторгнення, визначено, що, разом із основними феміністичними ідеями та цінностями, до цього переліку також належать: переосмислена цінність реалізації та захисту прав людини, цінність сестринства (солідарності жінок), та цінність національної автономії й політичної незалежності. Наявність останньої в переліку обґрунтовується більш тісним, за визначенням Ігнатенко М., характером взаємодії жіночого руху та націоналістичного в умовах тривалої повномасштабної війни. Натомість через особливості функціонування українського громадського сектору в умовах війни, спостерігаються ризики щодо збереження ідейного аспекту в діяльності організацій.

Із типів узгодження фреймів, виділених Бенфорд Р. та Сноу Д., жіночими ГО застосовується посилення й трансформація: посилення полягає в акценті на цінність прав людини загалом, на противагу виключному фокусі лише на жіноче становище, що актуалізується безпосередньою загрозою порушення прав людини під час війни; трансформація передусім пов'язана із переосмисленням ролі жінки в контексті війни.

Пріоритизація програмних напрямків діяльності жіночих громадських організацій м. Києва першочергово залежить від специфіки релевантних потреб населення у відповідному регіоні. Таким чином, в результаті проведеного дослідження було виявлено, що найбільш поширеними програмними напрямками серед 30 досліджуваних жіночих ГО м. Києва є напрямки, орієнтовані на сталий розвиток та реагування на спричинені війною виклики шляхом підтримки представництва жінок, а також захисту їхніх прав відповідно до особливостей тривалого збройного конфлікту. Так, найбільш поширеним програмним напрямком серед жіночих ГО у м. Києві є Порядок денний «Жінки. Мир, безпека». Ще одним суттєвим фактором впливу на поширеність певних програмних напрямків діяльності жіночих ГО стало призупинення фінансової підтримки з боку США – за результатами досліджень структури ООН Жінки, під найбільшою загрозою опинився напрямок реагування на ГЗН.

В результаті проведеного інтерв'ювання із головою консорціуму жіночих громадських організацій було окреслено, що загалом роль жіночих громадських організацій з початком повномасштабної війни характеризується більшою залученістю до виконання пов'язаних із соціальною сферою функцій. Беручи до уваги актуальну гостру потребу в ефективному реагуванні на пов'язані з війною виклики, зокрема на ті, що пов'язані з гендерною нерівністю, державний сектор є зацікавленим у передачі функцій стосовно реалізації принципу гендерної рівності жіночим ГО, на що, зокрема вказує у своїх працях Грицай І. О. Це також є обґрунтуванням застосування державною владою таких типів реакцій (за визначенням Тіллі Ч.) на колективні дії жіночих ГО м. Києва в ролі акторів жіночого руху, як сприяння і толерування. У м. Києві створюється доволі сприятливий простір для взаємодії жіночих громадських організацій та державного сектору щодо реагування на актуальні виклики війни. Це першочергово виражається в продуктивному функціонуванні коаліції «Київ 1325», яка спрямована на реалізацію Резолюції РБ ООН 1325 «Жінки. Мир. Безпека». Проте, за результатами проведеного організацією CARE аналізу, через більш централізований характер влади відповідно до функціонування в умовах війни спостерігаються виклики для жіночих ГО у веденні адвокаційної діяльності.

Активізація євроінтеграційного процесу України після початку повномасштабної російсько-української війни створює сприятливе середовище для функціонування жіночого руху та жіночих громадських організацій як його суб'єктів. Першочергово це аргументується наявністю міжнародних зобов'язань України стосовно реалізації принципу гендерної рівності, що загалом є однією з ключових цінностей Європейського Союзу. На місцевому рівні це стосується зокрема здійснення гендерно чутливої політики та надання послуг населенню із урахуванням гендерного компоненту відповідно до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. В цьому випадку держава є зацікавленою залучати жіночі громадські організації через високий рівень їхньої експертності у відповідних напрямках. Таким чином, у м. Києві залучення

жіночих ГО до цих процесів обґрунтовується безпосередньо в розроблених КМДА Планах дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук А. Чому фемінізм потрібен не тільки жінкам? *TEDxKyiv*. Журнал. Режим доступу: <https://tedxkyiv.com/magazine/why-feminism-is-not-just-for-women> (Дата звернення: 22.03.2025).
2. Андрушко О. Коаліції 1325: як громадським організаціям ефективно співпрацювати з владою? *50vidsotkiv*. Режим доступу: <https://surl.li/cgjpxs>. (Дата звернення: 30.04.2025)
3. В Україні збільшується кількість громадських організацій попри війну. *Укрінформ*. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3921815-v-ukraini-zbilsuetsa-kilkist-gromadskih-organizacij-popri-vijnu-analitiki.html> (Дата звернення: 13.02.2025 р.)
4. Валенчук П. Труднощі ідеологічного позиціонування: війна як основа для формування нових політик та підходів до політичного лідерства в Україні. *Гуманітарний вісник*. Вип. 36. 2023 р. С. 8-15.
5. Виклики та потреби українського неприбуткового сектору. *Philanthropy of Ukraine*. 2024. 64 с.
6. Внутрішньо переміщені особи. Аналітика. *Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України*. Режим доступу: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo> (Дата звернення: 18.04.2025)
7. Воронка, М. І. Становлення громадських жіночих організацій у незалежній Україні. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр., 1 (75). 2021. С. 87-91.
8. Гендерно обумовлене насильство в Україні в умовах війни: звіт за результатами оцінки. World Vision International. 2024. 75 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1ec33O7rN1rxgL9drMIJauMY20emNUVUh/view?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR05GT3ggZSIr5_ZwWi7jWMdvouVHUmfo_dlc-f-ctyBWiwtpJnh2GZzquVU_aem_wIX9Jccte-BpsasLUK-Iig (Дата звернення: 13.04.2025)
9. Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.
10. Гендерний профіль м. Києва / у межах проєкту «Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення». Український Жіночий Фонд, Ла Страда Київ, 2024. 65 с.
11. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: РОЛЬ АКАДЕМІЧНИХ ТА ГРОМАДСЬКИХ СПІЛЬНОТ: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 09 листопада 2023 р.). Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Київ. 2023. 227 с.

12. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад від 01.05.2006. Режим доступу: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/hartiya_ukr.pdf
13. Жінки, мир та безпека. UN Women Україна. Режим доступу: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/zhinky-myr-ta-bezpeka> (Дата звернення: 16.04.2025)
14. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>
15. Іваніна Т., Кисельова О., Колодій М. Гендерно орієнтоване врядування: практ. посіб. Київ: Вид.-поліграф. компанія «Юстон», 2021. 116 с.
16. Ігнатенко М. Історичний контекст взаємодії фемінізму та націоналізму (український та світовий досвід). ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. Вип. 15. 2024 р. С. 130-142.
17. Кабінет Міністрів України. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: постанова від 7 черв. 2017 р. № 390. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2017-%D0%BF#Text>
18. Карнаух А. А., Левінська З. С. Жіночий рух як предмет дослідження політичної науки. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2016. Вип. 19. С. 69-73.
19. Ключковський Ю. Б. Правове регулювання місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Право України. 2024. № 6. С. 61-76.
20. Коаліція «1325. Київ». Гендерні практики міста Києва. *Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА*. Режим доступу: <https://www.geo-kyiv.com/posts/koaliciya-1325-kiyiv> (Дата звернення 29.04.2025)
21. Котик Л. Потреби та умови проживання внутрішньо переміщених осіб у Києві: виклики інтеграції та можливості їх подолання. Рокада. Київ, 2024. 28 с.
22. Михайловська О. Інститути громадянського суспільства і формування ідеології модернізації в Україні. Політичний менеджмент. 2005. № 3. С.108-114.
23. Місія і цінності. *Український жіночий фонд*. Режим доступу: <https://uwf.org.ua/nasha-misiya-ta-czinnosti/> (Дата звернення: 21.03.2025).
24. Ніколайчук К. А. Жіночі громадські організації у суспільно-політичному житті у сучасної України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія. Соціологія. Політологія. 2017. № 1. С. 35-41.
25. Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні. *CARE International*. 2023. 44 с.

26. Основні функції управління з питань гендерної рівності. Гендерні практики міста Києва. *Управління з питань гендерної рівності Департаменту соціальної та ветеранської політики КМДА*. Режим доступу: <https://www.geo-kyiv.com/about> (Дата звернення: 02.05.2025)
27. Посібник із надання високоякісних муніципальних послуг із врахуванням гендерного аспекту "Моя гендерно чутлива громада". ЮрФем. 2022. 56 с.
28. Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2021-2023 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/npa/pro_zatverdzhennya_planu_diy_z_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_kharti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_mista_kiyeva_na_20212023_roki/blk_zy9m34x_kmda_475/
29. Про затвердження Плану дій з досягнення рівності та імплементації Європейської Хартії рівності жінок і чоловіків у житті територіальної громади міста Києва на 2024-2026 роки. Режим доступу: https://kyivcity.gov.ua/news/kivrada_zatverdila_plan_diy_iz_dosyagnennya_rivnosti_ta_implementatsi_yevropeysko_kharti_rivnosti_zhinok_i_cholovikiv_u_zhitti_teritorialno_gromadi_kiyeva_na_2024-2026_roki/
30. Стешин І.О. Феміністичний рух країн Заходу та жіночий рух в Україні: екскурс в минуле. Мова і культура. Чернівці, 2008. С. 201 – 207.
31. Тукаленко І. А. Лекція на тему: "Фемінізм як політичний рух та ідеологія". Політологічний вісник. 2013. Вип. 71. С. 563–580.
32. Швидка оцінка: Вплив призупинення зовнішньої допомоги США на українські жіночі організації. Організація Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки). 2025. 6 с.
33. Diani M. Networks and Social Movements: A Research Programme. Social Movements and Networks Relational Approaches to Collective Action / ed. M. Diani and D. McAdam. New York: Oxford University Press, 2003. P. 299-319.
34. Khine, P. K., Mi, J., & Shahid, R. (2021). A comparative analysis of co-production in public services. *Sustainability*, 13(12), 6730. 13 p.
35. Mayerchuk M., Plakhotnik O. Uneventful feminist protest in post-Maidan Ukraine: nation and colonialism revisited. *Postcolonial and postsocialist dialogues*, Routledge, London, New York. 2021. pp. 121-137.
36. Raina J.A. Feminism: An Overview. *International Journal of Research* 4 (13), 2017. pp. 3372-3376.
37. Snow D. Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields. *The Blackwell Companion to Social Movements* / ed. by David Snow, Sarah Soule, Hanspeter Kriesi. Oxford : Blackwell Publishing Ltd, 2004. pp. 1-29.

38. Snow D., Benford R. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation/ *American Sociological Review*. 1986. Vol. 51. No. 4. pp. 464-481.
39. Tilly Ch. *From Mobilization to Revolution*. New York : Random House, 1978. 364 p.
40. Zaytoun K., Ezekiel J. Sisterhood in Movement: Feminist Solidarity in France and the United States. *Frontiers: A Journal of Women Studies*, Vol. 37, No. 1. 2016. pp. 195-214.

Транскрипт інтерв'ю

з головою консорціуму жіночих громадських організацій

Місце запису: м. Київ

День та час запису: 17 березня 2025 р., 13:30-14:30

Інтерв'юерка: Васильцова Анна Ігорівна

Інтерв'ю транскрибувала: Васильцова Анна Ігорівна

Текст інтерв'ю

I:

(0:00) Перше, я би хотіла поговорити про те, як загалом жіночі ГО зараз в умовах російсько-української війни визначають свою місію і цілі. (0:18) Саме з феміністичної точки зору, з точки зору жіночих громадських організацій, якою є місія в умовах війни?

P:

(0:34) Цікаво. (0:47) На мою думку, жіночі організації, вони досить різноманітні, тому мені здається, що відсутня така, (1:03) ми можемо говорити про спільну ідею, але напевно, що в нас кожна організація буде ставити для себе різні завдання, (1:15) як до неї наблизитися, тому що, звичайно, як і права жінки в нас такі залишаються.

(1:25) Ті події, які відбуваються в Україні, то вони, звичайно, також мають велике значення для нас, (1:34) тому дуже багато зараз переорієнтовано на те, як знайти мир і в рамках війни підтримувати права жінки. (1:46) Тут є багато різних, навіть полярних дискусій, від того, що зараз жінки повинні, (2:01) і організації говорять про загрозу, в тому числі, сплеску гендерно зумовленого

наси́льства, (2:12) інші організації зараз саме піднімають якісь питання про те, про роль жінки в підтримці військових, (2:22) в підтримці країни, в тому числі, через народжуваність. (2:28) Тут зараз дуже багато різних полярних думок, також є в нашій сфері.

I:

(2:35) Тобто, ми можемо говорити, що з початком повномасштабного вторгнення роль жіночих громадських організацій (2:44) певним чином змінилася, а також цілі і пріоритети?

P:

(2:50) Так, тому що багато активних жінок долучилися до волонтерства на підтримку армій, (2:58) тобто, звичайно, що відбулися зміни. (3:05)

I:

Чи можна виділити ключові цінності, які зараз формують роботу жіночих громадських організацій, (3:16) особливо в місті Києві? (3:18) Тобто, якими цінностями пріоритетно керуються зараз в умовах війни жіночі громадські організації?

P:

(3:28) Мені здається, що однаково залишається така цінність, як сестринство.

(3:33) Тобто, хоча теж нове слово не всіма приймається, але мені здається, що зараз найактуальніше тому, (3:45) що ми відчуваємо, що є необхідність консолідуватися тут і підтримувати одна одну. (3:52) І тому, напевно, навіть не зважаючи на ті полярні думки, які у нас зараз є, (3:58) в той же час ми намагаємося десь м'якше, тихіше між собою їх обговорювати, (4:07) шукати порозуміння. (4:09) Тому що дуже важливою є зараз взаємна підтримка і об'єднання.

(4:21) Я думаю, що права жінки, вони залишаються для нас, хоча зараз переглядаються ті ролі. (4:37) Тобто по-інакшому можемо бачити їхнє забезпечення.

I:

(4:46) Я чула від деяких колег, що зараз порівняно з початком повномасштабного вторгнення, (4:56) коли була дуже велика кількість фінансової підтримки від донорських організацій різних, (5:04) зараз ця підтримка потроху спадає. (5:08) І інколи це викликає навіть конкуренцію між жіночими громадськими організаціями за ресурси.

(5:26) Чи стикалися Ви в своєму досвіді з цією конкуренцією або це не є значущим?

P:

(5:47) Мені важко говорити про це, тому що громадські організації, в принципі, об'єднані, (6:02) вони більше створюються для того, щоб виконувати певну роль, місію. (6:09) І ми, як громадська організація, починали без проєктів, а з волонтерською діяльністю. (6:16) Кожна жіноча організація, яка створювалася, вона починала свою роботу з волонтерства.

(6:26) Тобто, для нас не стояло питання ресурсів. (6:32) І коли ми підтримували інституційний розвиток жіночих організацій, молодих організацій, (6:37) ми бачили, що перші 2-3 роки організації мають дуже лімітований доступ до грантів. (6:47) Багато організацій закривається в цей час, тому що не можуть знайти відповідні ресурси на об'єднання.

(6:57) Можливо, деякі організації просто захопилися певним процесом і забули, для чого вони створювалися. (7:11) Тому що, якщо дивитися на фронт робіт, то мені здається, у нас тут немає конкуренції. (7:19) Тобто, багато треба зробити і наших ресурсів не вистачає для того, щоб вирішити ці питання, які ми піднімаємо, які нас хвилюють.

(7:33) Якщо дивитися в концепції нашої ідеї спільної, цілей, то мені здається, що треба думати про те, як далі активізувати населення, (7:47) залучати більше жінок. (7:55)

I:

Ви зазначили, що деякі організації захоплюються роботою і трошки відходять від своєї місії, забувають про неї. (8:01) Ми тут можемо говорити, що відбуваються якісь зміни в ідеологічних основах організацій і це пов'язане це з повномасштабним вторгненням?

P:

(8:20) Ні, я думаю, що це просто процеси, які переживають, вони не пов'язані не з фемінізмом, не з повномасштабним вторгненням.

(8:34) Це просто такі процеси, які дуже часто переживають різноманітні організації, коли на початку є певна ідея, яка рухає весь процес. (8:47) Потім є якесь стабільне життя, і проходять нові люди, і можливо ті люди, які несли ідеї, вони взагалі відокремилися від організації. (9:03) І організація, можливо, забуває про початкову ідею.

Я думаю, що це навіть і в багатьох і в бізнесах.

I:

(9:20) І ще хотіла б дізнатися з вашого досвіду, якою є наразі ситуація в умовах повномасштабного вторгнення щодо ідейності працівниць/працівників організації, зокрема, в Жіночому Консорціумі. (9:37) Чи достатня кількість саме ідейних працівників зараз, і чи відбувалися якісь зміни в цьому контексті початку повномасштабного вторгнення?

P:

(9:48) Цей виклик є. Наша організація зросла через надання гуманітарної допомоги.

Ми трішечки, чи навіть не трішечки, але дуже сильно збільшили об'єм робіт і швидко набирали фахівців, фахівчинь. (10:23) Звичайно, що відбулося таке, і в умовах швидкого реагування не завжди є можливість проводити відповідне навчання, передбачати, щоб усі проходили відповідні тренінги. (10:43) Тому бачу, що коли ми працювали до війни, ми намагалися будувати більш чутливі програми щодо навчання, де могло бути відпрацювання певних практичних навичок.

(11:01) Зараз навчання буває дуже лімітовано, тому що в людей мало часу, вони завантажені певною діяльністю, не завжди вистачає часу на рефлексію. Для мене рефлексія – це одне із ключових. (11:18) Щодо права людини, права жінки, воно межує з філософією, з цінностями, з стереотипами.

Кожна з нас, і я в тому числі, має певні стереотипи. (11:41) Чим більше я працюю в цій сфері, тим більше я над собою працюю, намагаюся ці стереотипи знаходити, змінювати, ламати. І кожна людина, яка приходить до нас в організацію, я думаю, що так само у неї відбуваються ці процеси.

(12:06) В умовах війни, я думаю, що все дуже швидко, не завжди вдається. На жаль, мені так важко говорити про свою організацію, але дійсно, інколи ми бачимо, що люди можуть не розділяти наші цінності, (12:32) а працюють в нашій сфері.

I:

(12:46) Ви також зазначали про важливість роботи із населенням для того, щоб населення підтримувало, власне, діяльність жіночих громадських організацій. (12:59) Давайте поговоримо в цьому контексті про виклики, які стосуються саме стереотипів чи упередженого ставлення до фемінізму з боку населення. (13:10) Чи доводиться з цієї причини адаптувати діяльність в цьому контексті, змінювати, для того, щоб отримувати більшу підтримку громадськості?

P:

(13:24) Я думаю, що ми здобули після початку війни, це те, що ми долучилися до гуманітарного реагування і тим самим забезпечили певну довіру населення до жіночих організацій. (13:46) Тому що ми одні з перших, які також відреагували на гуманітарні проблеми, на гуманітарні виклики.

(14:00) Щодо наскільки це підтримується чи не підтримується. (14:05) Ну, якщо говорити глобально, інформаційні війни, напевно ми тут можемо програвати, можуть бути дискусії, які можуть людей насторожувати, хвилювати. (14:20) Коли ми працюємо, то цього не відбувається, тому що права людини, права жінки – це не така концепція, про щось, що не актуальна для кожної людини.

(14:37) Це про потреби людини, і якщо ми правильно комунікуємо, якщо ми правильно говоримо, то люди розуміють, що ми працюємо саме для них. (14:50) Тобто жінки розуміють, що ми працюємо саме для них. (14:53) Тобто саме їх голос дуже важливий, тому мені здається, що якраз навпаки, коли ми працюємо більше, то люди більше бачать і більше довіряють.

(15:07) Одним із гарних прикладів, мені здається, це наша школа економічної підтримки жінок. Ми впровадили обов'язково можливість мамам відвідувати цей захід. (15:27) Ми створили умови, коли жінки могли прийти з дітьми.

До речі, було цікаво, що перший день, зазвичай, жінки не приходили з дітьми. (15:42) Можливо, хто не вважався, або хто не зміг залишити дитину. А на другий день вже приходили жінки, беручи своїх дітей і розуміючи, що тут, поки вони навчаються, діти будуть нагодовані, під наглядом і таке інше.

(15:59) І ми маємо дуже позитивні відгуки від жінок про те, що це досить чутлива програма. Я розумію, я сама мама. Для того, щоб жінці долучитися до таких навчальних програм, дуже часто стоїть питання, а що я буду робити в цей час з моєю дитиною.

(16:19) Тобто, ти намагаєшся обдзвонити всіх своїх знайомих, передбачати, чи зможеш, чи не зможеш. Ти залишаєш у бабусі, в бабусі може змінитися якийсь план, настрої. І тобі скажуть, швидко біжи і забирай дитину.

(16:39) І тому, маючи маленьку дитину, коли ми долучаємося до таких програм, ми в будь-якому разі в певному стресі, а що зараз відбувається з моєю дитиною. (16:49) Тобто, коли ми створюємо умови, які відповідають часу, які відповідають потребам жінкам, це якраз дозволяє жінкам більше включитися в процес, більше взяти участь. (17:13) Тому я переконана в тому, що коли ми працюємо безпосередньо з людьми, з жінками, з чоловіками, коли вони бачать, що те, що ми говоримо, це про конкретні їхні потреби зараз, мені здається, що тут якраз відбувається ця довіра, вибудовується.

(17:35) В інформаційному полі, на жаль, ми говоримо про те, що гендер і фемінізм – це одні з цих питань, навколо цих питань (17:53) Російська Федерація розв'язує інформаційну війну, тепер ще й додалися Сполучені Штати Америки. (18:13) Слова є для багатьох нові, незрозумілі, тому навколо них легко створювати якісь міфи.

I:

(18:31) Говорячи про пріоритизацію напрямків, ви зазначали, що саме завдяки гуманітарній допомозі ця довіра населення якраз зросла до жіночих громадських організацій. (18:46) Мені ще було б цікаво дізнатися...

P:

(18:48) Ну, не самі гуманітарні допомоги, а просто таке швидке реагування, тому що багато жіночих організацій залишилися, не виїжджали з країни, і вони перші змогли відреагувати на потреби.

I:

(19:08) Мені хотілося б поговорити більше про те, які, можливо, в цьому контексті напрямки стали більш пріоритетними, і чи є якісь напрямки, які нібито відійшли на другий план, говорячи про умови повноваштабного вторгнення?

Р:

(19:33) Ну, напевно, один із пріоритетних напрямків, якщо говорити про багатьох організацій, це декларація 1325... (20:03) «Жінки, мир, безпека». А, «Резолюція». Вона 1325, «Жінки, мир, безпека».

Я обожнюю цей документ, він для мене дуже чутливий. (20:21) Він говорить про розуміння, що війна негативно впливає на жінок, що жінки можуть бути... З розумінням того, що жінки часто під час війни повинні виконувати подвійну роль, що жінки можуть страждати від насильства, тому що насильство – це один із методів введення війни. (20:49) І в той же час він підкреслює про те, що не потрібно жінок розглядати лише як жертв потерпілих і думати лише про те, як ми можемо опікатися.

(21:04) Він говорить про те, що в таких умовах теж дуже важливо надавати жінкам силу говорити, брати участь у процесах, які їх стосуються, питаннях побудови миру, питаннях побудови безпеки. (21:21) Тут дуже важливо звернути увагу на те, що мир – це філософське поняття, і кожна людина вкладає це поняття в різне, і нам теж необхідні дискусії в нашій країні, що ми маємо про мир. (21:40) Тому що мир – це не про те, що ми маємо скласти зброю і дозволити захопити нашу країну, це трішки про інше, і для кожної людини він також різний.

(22:06) Мені цей документ найбільше подобається, і напевно, що зараз дуже добре, що є і коаліція Київська 1325, яка навколо цих питань об'єднує жінок. Це той фокус.

І:

(22:24) А якщо говорити конкретно про напрямки гуманітарної допомоги, соціально-економічна допомога, адвокація.

(22:37) Якщо говорити про такі напрямки, чи є із них ті, на які зараз більше сил йде порівняно з іншими, і порівняно з тим, як це було до повномасштабного вторгнення?

Р:

(22:54) Коли ми починаємо говорити про напрямки, про діяльність, про процеси, мені здається, що ми тоді починаємо забувати, для чого ми працюємо. (23:06) Тому що гуманітарна допомога – це просто процес, завдяки якому ми намагаємося прийти до певної цілі. (23:18) Якщо ми забуваємо нашу ціль, то ми можемо гуманітарною допомогою теж не шкодити.

Як приклад, створюється місця тимчасового проживання для людей, надається певна допомога. (23:43) Якщо ми розглядаємо лише гуманітарну допомогу, то ми будемо створювати, постійно забезпечувати людей наборами, грошовою допомогою і так інше. (23:56) Ніколи ми не подумаємо про те, а взагалі, чи ми підтримали людину, чи може вона далі бути в ресурсі і управляти своїм життям самостійно.

(24:09) Тут дуже важливо не забувати про те, що для нас важливо, щоб людина могла управляти своїм життям, щоб вона могла вийти на те, що вона сама може вибрати місце, де вона хоче жити. (24:28) Тобто, щоб вона мала доступ до роботи, яка може забезпечити їхні ресурси для її родини, щоб були створені умови, щоб жінка могла працювати. (24:50) Тому що зараз під час повітряних тривог школи працюють в режимі чергування, або в бомбосховищах не завжди дітям комфортно.

(25:08) І жінки змушені постійно виїжджати з роботи, відпрошуватися, бо вони дуже часто несуть на собі цю роль, і забирати дитину, організовувати процес догляду за дитиною. (25:29) Тобто, ми говоримо про те, що багато роботодавців зараз створюють певні умови, щоб жінки могли поєднатися, але багато ж не створюють. (25:40) Тобто, жінки, знову ж таки, виходячи під подвійним тягарем,

з одного боку, вони залишають дитину на самоті, бо вони змушені працювати на одній, на двох роботах.

(25:57) Я вважаю, що не можна дивитися на напрямок, бо треба просто побачити ті проблеми, які існують. (26:10) Тобто, залишається дуже багато людей, які не мають свого житла. Тобто, та підтримка, яка надається внутрішнім переміщеним особам, вона не дозволяє людям ні накопичити кошти на купівлю нового житла, (26:35) тобто, в нас немає механізмів, яким чином відшкодувати втрачене житло.

Тобто, люди переїхали, і вони живуть одним днем, можна так сказати, живуть, а роки йдуть, і що далі? (26:57) Тобто, людина виходить на пенсію, чи зможе вона орендувати. Тобто, взагалі, є необхідність передивитися і більше сфокусуватися, взагалі, побачити, які є проблеми в Києві і побачити більше людей, з якими викликами вони зустрічаються. (27:26) Просто зараз під час війни це важко зробити, через те, що продовжується міграція, дуже важко зорієнтуватися.

А люди і мігрують, тому що вони не можуть тут знайти підтримки. (27:41) Тобто, ми читаємо про те, що люди і повертаються до небезпечних місць, тому що не кожен може витримати, хоча, можливо, здається, що Київ – це одна із локацій, де, напевно, найбільше ресурсів у людей.

I:

(28:01) Тобто, в цьому випадку ми говоримо про таку комплексну підтримку залежно від проблем, реагування на проблеми, а не про поділ на якісь конкретні напрямки, так?

P:

(28:14) Тому що все треба так дивитися, тому що ми говоримо про економічні можливості для жінок, але, знову ж таки, їх теж треба подивитися з точки зору ресурсності, тому що дуже часто, наприклад, такі програми, як «Жіночий Консорціум» реалізують, (28:34) це програми невеличких грантів, ми більше

говоримо про самозайнятість, ми більше говоримо про те, що дозволяє зараз родині отримувати певний дохід і мати можливість забезпечувати себе, (28:59) або дуже добре, коли це має можливість забезпечити і свою родину.

Але, знову ж таки, якщо ми говоримо про внутрішньо переміщених осіб, то звичайно, що для них, для жінок, так? (29:16) Для них таких програм недостатньо, тому що вони повинні мати можливість купити собі якийсь куточок і повинні мати можливість стабілізуватися. (29:35)

ЧАСТИНА 2 (продовження)

(0:24) І тут, якщо ми дивимося, я була на економічному форумі підтримки жінок кілька місяців тому. (0:36) І якраз представниця, заступниця міністра економіки говорила про те, що на гранти подаються жінки. (0:49) Є різні програми для різних видів бізнесу.

(0:55) І чим більший бізнес, тим менше подається жінок. (1:00) Тобто, на менші бізнеси жінки подаються. (1:07) А там, взагалі, програма така, що для навчання і вивчення міжнародного досвіду, (1:14) де запрошували представників середнього такого бізнесу, (1:19) то вони не отримали жодної заявки від жінок.

(1:23) Тобто, що жінки йдуть на менші програми, тобто намагаються бути менше ризиковані.

I:

(1:38) І отак, підсумовуючи, як можна виділити основні такі зміни у фокусах діяльності (1:47) з початком повномасштабного вторгнення, якщо такі були?

P:

(1:52) Я думаю, що зміни відбулися в тому, що організації почали долучатися до сфер надання, (2:02) зокрема, послуг, соціальних послуг.

(2:05) Тому що раніше організації працювали на те, щоб, можна сказати так, (2:15) на їх розвиток, розбудову, проводивши навчальні

програми, (2:22) тобто, говорячи, які потреби і проблеми необхідно включати в цій галузі. (2:30) То зараз багато жіночих організацій безпосередньо надають вже ці послуги. (2:37) Мені б дуже хотілося, щоб це теж продовжувало розвиватися, (2:44) щоб зробити ринок соціальних послуг і дійсно запуснути різних гравців, (2:55) тобто, не лише державні центри соціальних служб, (3:01) а також запуснути можливості замовлення таких послуг у інших акторів, (3:06) не обов'язково у громадських організацій, це можуть бути бізнеси, (3:09) тому що мені здається, що в цьому є можливість надавати більш якісніші послуги, (3:17) мається на увазі, які спрямовані саме на те, щоб досягати необхідних змін.

(3:26) Тобто, щоб не просто жінок поселили в місце тимчасового проживання, (3:36) а щоб організації бралися за те, щоб надати тимчасове житло і працювати над тим, (3:45) щоб допомогти жінкам знайти певні ресурси, щоб вони могли самостійно (3:52) також далі мати можливість забезпечити себе проживання.

I:

(4:10) Я би хотіла поговорити про взаємодії з донорськими організаціями, (4:20) як загалом зараз відбувається взаємодія з донорськими організаціями (4:24) і чи є якісь виклики з початку повномасштабного вторгнення зараз (4:29) саме у взаємодії з донорськими організаціями?

P:

(4:33) Що допомогло жіночому руху швидко включитися і швидко розширитися, (4:46) це те, що під час 2022 року багато донорських організацій зробили фокус на те, (5:00) щоб їх програма мала локалізацію, щоб надати місцевим партнерам, місцевим організаціям ресурси, (5:14) щоб не самостійно реалізовувати, а через підтримку місцевих організацій. (5:20) І в тому числі в 2022 році вони увагу приділили різним організаціям, які працюють з різними групами. (5:33) У 2014 році, коли також заходили багато міжнародних

організацій, не було цього фокусу на жіночі організації, (5:47) на дитячі організації, на організації, які працюють з людьми похилого віку.

(5:53) Цього фокусу не було. (5:55) В 2022 році Міжнародна спільнота інакше заходила, там було дуже багато звернень, (6:04) чи можна надати контакт до жіночих організацій, які працюють в Україні. (6:16) Міжнародна спільнота заходила безпосередньо, шукаючи ті організації, які можуть представляти певні групи населення. (6:30) Я думаю, що це допомогло швидко розширитися.

I:

(6:36) Тобто більш чутлива така діяльність після 22-го року?

P:

(6:42) Так, але є певні виклики. (6:48) Зокрема, виклик це те, що як і в нас, ми говорили, що ми дуже швидко розширилися і люди різні прийшли.

(7:00) Так само відбувається і в міжнародних організаціях, вони швидко розширюються. (7:16) Незважаючи на те, що була утічка кадрів та організацій, (7:25) але не було те, що у 2014 році намагалися переманити всіх співробітників з громадського сектору. (7:38) Мені здається, що в цей раз трішечки більш чутливіше відійшли.

(7:42) Намагалися все ж таки знайти співробітників не лише в громадському секторі, (7:51) але це теж не знаю, чи добре, чи не добре, тому що прийшли люди, які не зовсім розуміють наші стандарти, роботи. (8:08) Є в нас такі, що іноді ми дискутуємо, ті ж самі виклики. (8:18) В кадровому забезпеченні не завжди дається їм забезпечити цінності, які є в головному офісі, (8:30) щоб вони так само сповідувалися в національних.

(8:39) Іще один виклик, я не знаю, бо я вважаю, що корупція – це така тема, яка стосується різних країн, (8:51) це не лише стосовно України, але є багато проєктів, які викривають корупцію. (9:09) Я теж вважаю, що влада могла б робити більше в цьому напрямку, ніж робиться зараз. (9:18) Але мені здається,

що окрім того, що влада не допрацьовує, це дуже сильно використовується в інформаційних війнах, (9:28) для того, щоб підірвати довіру до України.

(9:34) І це теж є те, в яких умовах ми працюємо, тому що багато дуже перевірок іде. (9:44) Тобто є постійні аудити. Ми завжди і проводили аудити.

(9:54) З 2008 року наша організація постійно проводила аудити і ми аналізували витрати. (10:04) Зараз відбувається те, що є повторні аудити, перевіряються перші висновки аудиторів. (10:13) І ми бачимо, що аудитори вже починають хвилюватися, тому що вони знають, що їх перевірять.

(10:20) Деякі організації говорили про те, що коли ми працювали в 2022 році, (10:27) коли була незрозуміла ситуація, чи буде блокада Києва, чи не буде блокада, (10:40) чи буде вистачати ресурсів, чи не буде вистачати ресурсів. (10:45) І тоді багато бізнесу теж закривалося, переформатовувалося. (10:50) Це був певний виклик для цієї країни, для економіки нашої країни.

(10:58) І було б дуже важко працювати з дотриманням процедур. (11:08) Наприклад, процедура закупівлі вимагає певний час на пошуку. (11:14) Тоді багато організацій казало, що якщо ви готівкою нам, (11:21) ми б у вас поставили, відразу вам товар надали.

(11:27) А тут ми приходимо зі своїми, не лише готівкою, (11:31) ми вам тільки по безготівковому, я думаю, що це правильна позиція. (11:36) Але для того, щоб ми вам сплатили, ви повинні взяти участь у нашому тендері, (11:40) заповнити заявку, коли люди жили в такому стані. (11:45) А завтра може взагалі все перегорнутися і перевернутися.

(11:53) Ми вистояли ці процеси, ми вистояли. (11:59) Сама дивуюся. (12:03) Ми б усі пояснювали і нашим співробітникам, (12:06) що в будь-якому разі, може завтра вже і не буде, (12:11) але процедуру важливо дотримуватися.

(12:16) Коли зараз є міжнародні організації, які ініціюють процеси перевірки коштів за 2022 рік, (12:32) для мене воно виглядає дуже дивно. (12:36) Я розумію, що якщо ми вистояли, то всі повинні були вистояти. (12:41) Але я розумію, що це додатковий стрес.

(12:48) Є якісь процеси, які... (12:53) Чи це через те, що всі вважають, що в Україні настільки велика корупція, (13:03) і тут всі хочуть щось зробити, тільки вкрати. (13:08) Я не знаю, але на сьогодні бувають такі заходи з точки зору міжнародного співробітника.

I:

(13:18) А якщо говорити про ідеологічний феміністичний контекст, (13:23) чи траплялися якісь випадки, коли була невідповідність ідеології донорської організації (13:32) і жіночої української організації?

P:

(13:41) Якщо ми дивимося ширше на права жінки, то в принципі немає.

(13:47) Але ми говоримо, що дуже часто є різні можливості і реалізації прав у різних країнах. (13:57) І тут є відмінності, тому що багато міжнародних гуманітарних організацій, (14:06) є досвід гуманітарного реагування в інших країнах, (14:12) в зовсім інших культурних контекстах, в тому числі релігійних. (14:23) І звичайно, що тут бувають на цьому різні, що ми можемо відчувати, (14:38) що ніколи не розуміють наш контекст, пропонують зменшувати стандарти.

(14:50) Якщо є країни, де жінка не може бути без чоловіка в громадському просторі, (15:02) то звичайно, що це до нас ніяк не стосується. (15:07) А тут на цьому фоні бувають такі випадки.

I:

(15:13) А зменшувати стандарти в якому сенсі?

P:

(15:16) Буває, наприклад, що деякі країни, де жінка не може бути в громадському просторі без чоловіка.

(15:23) Вони вже, наприклад, пропонують певні види сервісів. (15:41) Або в країнах більш тепліших, де немає таких капітальних споруд, як у нас є. (15:52) І можуть бути менші стандарти, у нас вуличні палатки для нас, наприклад, менш актуальні. (16:16) Але, в принципі, це більше про інструменти, тому що так, я думаю, що те, що ми говоримо про загальну концепцію, (16:27) права людини, наприклад, жінки, я не думаю, що в нас є відмінності, тому що багато міжнародних організацій долучаються до різноманітних дискусій, комітетів.

(16:47) І є чим повчитися, наприклад, можна теж по собі сказати, ми певний час не працювали в сфері протидії гендерно зумовленого насильства, (17:02) хоча наша організація створювалася і ми починали роботу в цьому напрямку. (17:08) Але був такий період, що для нас було більше актуальним, інші тематики, це і політична участь жінок, і економічна спроможність жінок, (17:22) і більш захист безпосередньо прав, а не тематиці гендерно зумовленого насильства. (17:30) І коли ми після 2022 року повернулися, я здивувалася, наскільки методики просунулися.

(17:43) Ті методики, які ми раніше застосовували в роботі з дітьми, вони зараз перекочували у роботу з жінками, (18:02) більш чутливі послуги почали створюватися, більш чутливі механізми участі жінок. (18:13) Я думаю, що це дуже добре, коли ми можемо обмінюватися досвідом і дивитися на різноманітні досвіди.

I:

(18:24) Зрозуміла. І останній блок питань про взаємодії вже з державним сектором, саме в Києві. (18:35) Чи змінилось якимось ставлення державних органів до жіночих ініціатив після початку повномасштабного вторгнення у взаємодії і в підтримці?

P:

(18:53) Тут іноді не можу сказати, тому що в принципі в Києві, мабуть, на рівні КМДА зміни відбулися. (19:18) Ми багато в Києві працювали, співпрацювали з різними службами, завжди були відкриті до... (19:32) Центр соціальних служб, служба у справах дітей, центр підтримки жінок «Жінка для жінки», пологові будинки. (19:48) І ми починали працювати в тому, щоб підтримувати ідеї створення таких сервісів в Києві. (20:02) І Київ – це одне із місць, де вперше влада запустила такі сервіси для жінок, і шелтери.

(20:12) Тому мені важко сказати, що в принципі Київські державні органи, мабуть, завжди підтримувала таку певну феміністичну ідею.

I:

(20:26) А чи були якісь випадки, коли ставалися труднощі в комунікації з державними органами?

P:

(20:32) Ну, напевно, щось є. Їх, значить, підтримують, але немає в багатьох місцях, коли є оренди за гривні для того, щоб громадські організації працювали. (20:52) То в Києві це, напевно, я не знаю.

Знаю деякі організації, які користувалися такою орендею, але теж при зміні влади, тому що вони змушені були залишити приміщення, (21:13) в Києві міська влада менше виділяє площі для того, щоб підтримувати такі ініціативи.

I:

(21:26) Саме в контексті оренди?

P:

(21:29) Тобто в нас із землею тут. Тобто така співпраця більше є в контексті того, що спільно робити. (21:42) Але якщо стосується мови про розподіл ресурсів, то тут вже під питанням.

(21:57) Хоча, в принципі, громадські проекти багато в Києві, мені здається, виділяються кошти на це. (22:07) Це, напевно, зараз ще питання про те, щоб саме організації жіночі, які не розглядали такі фінансування, (22:18) від Київської міської ради, щоб вони теж придивилися.

АНОТАЦІЯ

Бакалаврської роботи

Тема _____ Жіночий рух під час російсько-української війни: особливості функціонування жіночих громадських організацій у м. Києві

Студентка _____ Васильцова Анна Ігорівна _____

Рік навчання, факультет _____ ФСНСТ, Політологія-4 _____

Науковий керівник _____ старший викладач Шаповалов С. А. _____
(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ _____ ” _____ 200_ р. (*дата не проставляється*)

Короткий зміст роботи _____ У роботі було визначено діяльність жіночих громадських організацій у ролі акторів суспільно-політичного руху. Було виявлено особливості рамкової інтерпретації (фрейму) жіночих громадських організацій м. Києва під час повномасштабної війни. Також було досліджено рівень поширеності різних програмних напрямків діяльності та особливості взаємодії державного сектору й жіночих громадських організацій у м. Києві. Окрім цього, було розглянуто функціонування жіночих громадських організацій м. Києва в контексті євроінтеграційного курсу України під час повномасштабної війни. Зроблено висновок, що особливості функціонування жіночих громадських організацій м. Києва пріоритетно ґрунтуються на специфіці потреб реагування на виклики війни.

Робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, у якому налічується 40 позицій, додатку. Загальний обсяг роботи сягає 79 сторінок.